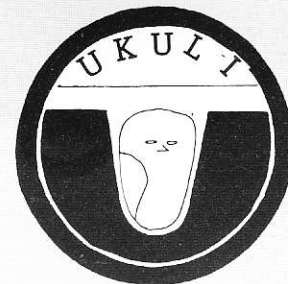

Sisälllys — Innehåll 4/89

Parvi naurulokkeja.....	3
Tapani Veistola Minun Visioni: Näkymiä aallonharjalta.....	4
Raimo Hytönen Tunturipöllön joukkopesintä 1987—1988.....	8
Sammanfattning: Fjällugglans masshäckning i Enare-Lappland..	11
Risto Lemmetyinen (toim.) Historian siipien havinaa.....	11
Jyrki Matikainen & Veijo Vänskä Jurmon ennätyskevät 1989.....	12
Tapani Numminen Varsinais-Suomen lintuharvinaisuudet vuodelta 1988.....	15
Sammanfattning: Rariteterna i Egentliga Finland år 1988.....	21
Esko Gustafsson Varsinais-Suomen petolintukannat ja niiden kehitys.....	22
Sammanfattning: Rovfågelbestånden i Egentliga Finland.....	25
Juha Kylänpää Syksyiset aamuvakiot Himalajalle.....	26
Sammanfattning: Höststräcket på Himalaja.....	28
V. Sieppo Lintutiedettä ja kalakukkoa.....	30
Rauno Laine Tringa kaatui nitro-ottelussa.....	32
Sammanfattning: ÅOF slog Tringa i fotboll.....	33
Keskustelua/Diskussion.....	34
Raino Pönni Pääskypaistit.....	35

Kansikuva/Omslagsbild: Matti Tamminen

Ukuli 20. vsk.
ISSN 0782-8195

Julkaisija/Utgivare
Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry
PL 67, 20101 Turku
Åbo Ornitologiska Förening rf
PB 67, 20101 Åbo
Päätoimittaja/Chefredaktör
Veijo Vänskä
21650 Lillandet
puh./tel. 926-54 258
Raporttitoimittaja/Rapportredaktör
Tapani Veistola
Marjatie 5 A 20, 18200 Heinola
puh./tel. 910-52 579
Tilaukset ja irtonumerot
Prenumerationer och lösnummer
Tapio Lineri
Pohjanmaankatu 2 B 36
20740 Turku, puh./tel. 921-424 324
Tilausmaksu v. 1989 on 50 mk.
Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi.
Prenumerationspris år 1989 är 50 mk.
Medlemmar erhåller tidningen gratis.
Ilmoitushinnat/Annonspriser
1/1 s. 500 mk, 1/1 takas. 600 mk
1/2 s. 300 mk, 1/3 s. 200 mk
1/4 s. 150 mk
Painopaikka/Tryckeri
Serioffset, Turku 1989
Ilmestymisaikataulu/Utkomsttider
4/89 20.12. dead line 15.10
1/90 31.03. 08.01.

Ukuli odottaa juttuasi

Ukuli ottaa mielellään julkaistavaksi kaikenlaisia juttuja, niin artikkeleita kuin keskustelupuheenvuoroja. Voit helpottaa toimituksen työtä muistamalla seuraavat seikat juttua kirjoittaessasi.

1. Käytä kirjoituskoneen suurinta riviväliä (=3)
2. Kirjoita riville keskimäärin 66 merkkiä ja jätä vasempaan reunaan suurempi marginaali.
3. Jaa tekstisi asiayhteyden mukaisesti muutaman virkkeen kappaleisiin. Aloita uusi kappale kahden kirjaimen sisennyksellä.
4. Jaa juttusi asiakokonaisuuksien mukaan lyhyillä väliotsikoilla.
5. Kirjoita tekstiin liittyvät taulukot kukin omalle arkilleen.
6. Jos vielä viitsit, niin laadi erikseen muutaman virkkeen pituinen ingressi, jossa kerrotaan

tekstisi keskeisin sanoma tai mikä on tekstisi ydinaihe.

7. Käsikirjoituksen ei tarvitse olla siististi puhtaaksikirjoitettu.

Tärkeintä on, että teksti on yksiselitteisesti luettavaa.

Muutama albatrossi vai parvi naurulokkeja

It seems that Lintuviesti is so superbly most powerful and most professional of these magazines (see Table 1). The other magazines are not edited by professional journalist. Marks of this are pretty clear.

Hannu Kauhanen: Maamme lintulehdistö on vielä nuoruuspuvussa. Lintuviesti 4/88.

Lintuviesti on TäLY:n jäsenille sekä lehdestä kiinnostuneille lukijoille tarkoitettu julkaisu, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää erityisesti pirkkanmaalaisen linnuston tuntemusta ja suojelua. Lehti toimii myös yhdyssiteenä TäLY:n jäsenistön keskuudessa. Tässä hyvin pelkistetty vastaus kysymykseen, miksi Lintuviestiä julkaistaan. Millä tavalla lehti on

Jouni Valkeaniemi: Rauhankyyhkyt jo lennossa. Lintuviesti 1/89.

Mihin on kaikki se hykerryttävä hauskuus, leikinlasku ja onnistumisen ilo kadonnut, kun selaan suomalaista lintulehteä.

Juhani Hannila: Iloisempaa oretta, Frankenstein. Lintumies 4/87.

Ukulin 20. vuosikerta on nyt saatu päätökseen. Ensimmäistä kertaa lehdesämme julkaistaan värikuvia. Kirjapainotekniikan tie on nyt kuljettu loppuun. Voimme vastaisuudessa keskittyä sisällön ja taiton parantamiseen, mitä juhluoden kunniaksi jo hieman on tehtykin.

Samalla on kuljettu loppuun toinenkin tie. Lehti ei enää synny vanhalla pakataan-mitä-käsillä-on-menetelmällä. Ilman aktiivista juttujen hankintaa ei ole mitään painaisi. Sisällön monipuolisuudesta, juttujen toimituksellisesta tasosta ja tekniikkaa vastaavasta ulkoasusta huolehtiminen, ts. toimituksellisen lehden tekeminen vaatii sellaisen työpanoksen, ettei se nykyään enää onnistu puhtaasti aatteelliselta pohjalta.

Vaikka paikallislehdistö on nyt kukkeimmillaan — kuuluuhan lintulehtipakettiin 20 valtaosin huipputekniikalla tehtyä lehteä — vakavat ongelmat ovat nähtävissä. Monet lehdet myöhästelevät pahasti. Vain harvassa lehdesä on tarjolla uutta ja mielenkiintoista materiaalia kaikista lehdistä tuttujen vakiokatsausten ja retkijuttujen lisäksi. Journalistista ammattitaitoa esiintyy lehdissä hyvin säästeliäästi. Kuvaavaa tälle pysähtyneisyyden tilalle on, että viimeainuitun seikan julkituominen johti päätoimittajan eroon Tampereella.

Miksi siis yrittää sellaista mihin käytettävissä olevat resurssit yhdistyksissä eivät riitä? Tuloksena on Junnu Vainion metaforaa lainatakseni vain parvellinen naurulokkeja.

Ratkaisu voisi olla Ilkka Oksalan idea, jota kehitelimme eräässä öisessä puhelin keskustelussa pari viikkoa ennen hänen kuolemaansa: Naapuriyhdistykset ryhtyvät julkaisemaan yhteistä lehteä. Kun lintulehdissä sivunvalmistus on huomattavasti suurempi kustannuserä kuin painoksen määrä, vapautuisi näin taloudellisia resursseja ammattitaitoisen päätoimittajan palkkaamiseen. Lehden toimituksellinen taso ja ilmestyminen olisi turvattu.

Lisänä olisi vielä joukko kumulatiivisia etuja. Laajemmasta harrastajapohjasta syntyy enemmän hyviä juttuja, vuodenaikaiskatsaukset saisivat uutta mielenkiintoa ja tätä kautta enemmän havaintoja, yhdistysten välinen kilpailu poikisi lisää kirjoituksia, laajempi levikki ehkä lisää mainostuloja ja lopulta lehti olisi niin hyvä, että ammattitutkijatkin julkaisivat harrastajia kiinnostavat tutkimuksensa siinä. Suomen taivaalla liihottelisi vain muutama mutta sitäkin komeampi albatrossi.

Lintu- harras- tuksen sietämätön keveys

On sanottu, etteivät ornitologit nykyisin vedä yhdistystoimintaa, vaan möykäävä bongariporukka kansoittaa lintuyhdistykset. Onko lintuharrastus kriisissä?

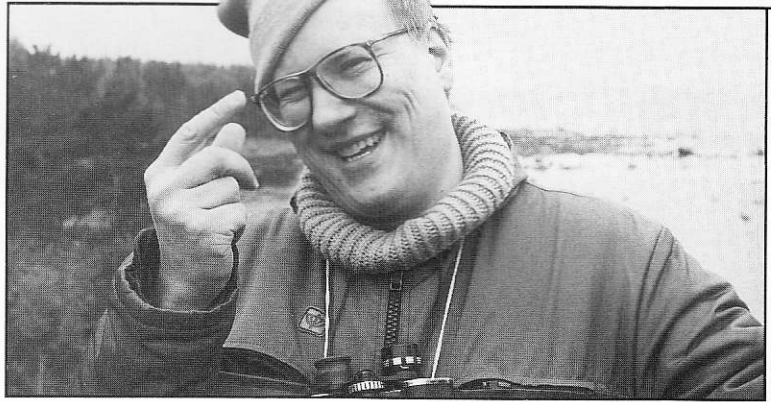
Lintuasematyö jää yhä harvempien aktivistien harjoitteleille, omaehtoista tutkimusta ei enää löydy ja yhteisten yritysten vastaanotto on laimeaa. Huolimatta lisääntyneestä retkeilystä saadaan katsauksiin entistä vähemmän havaintoja.

Toisaalta yhdistyksissä on jäseniä enemmän kuin koskaan. Paikallislehtiflora lienee maailman tiheimpiä. Valtakunnallisia seurantaprojekteja tehdään harrastajapohjalta enemmän kuin koskaan.

Onko lintuharrastus rakennemuutoksen kourissa? Ukuli käynnistää nyt keskustelun lintuharrastuksen tilasta ja tulevaisuudesta. Puheenvuoroja on pyydetty Ukulin entisiltä päätoimittajilta, mutta keskustelu on avoin kaikille.

Minun

Visioni

Jukka Sillanpää

Näkymiä aallonharjalta

Länsi-Euroopan voimakas "vihreä aalto" on näkynyt Suomessakin: luonto on pop. Lintuyhdistyksetkin ovat saaneet kehityksestä osansa: Turun Lintutieteellisellä Yhdistyksellä (TLY) on nyt lähes 450 jäsentä ja valtakunnallisella kattojärjestöllä Lintutieteellisten Yhdistysten Liitolla (LYL) noin 6 500. Jos jäsenmäärien kasvu onkin ehkä hidastunut, ovat lintuyhdistykset suurempia ja mahtavampia kuin koskaan ennen: TLY:n budjetin loppusumma kieppuu sadan tuhannen markan tienoilla ja LYL:stä on tulossa miljoonayritys.

Kehitys on ollut nopeaa. Lintuyhdistyksemme ovat nimittäin verrattain nuoria. Niitä perustivat "suuret ikäluokat" nuoruudeninnossaan 1960-luvulla. Maailman tiheimmäksi väitetty suomalainen lintulehdistö kehittyi seuraavalla vuosikymmenellä, 1970-luvulla. Esim. TLY perustettiin 1966 ja nykyinen Ukuli alkoi ilmestyä Tiedon Antaja -monisteenä 1970. Valtakunnallinen kattojärjestö LYL perustettiin 1973; sen lippulaiva Lintuies-lehti syntyi tosin muutama vuotta aikaisemmin Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen piirissä.

Valoisa 2000-luku

Lintuyhdistysten tulevaisuus näyttää loistavalta: Pioneirisukupolvet, perustajajäsenien suuret ikäluokat

alkavat päästä varhaiseläkkeelle ensi vuosikymmenellä. Heidän on löydettävä pitkälle loppuelämäleen tarkoitus, ja lintuyhdistykset tarjoavat mahdollisuuden mielekkääseen harrastustoimintaan. Supereläkeläisillä tulee olemaan ajan lisäksi myös kykyä, taitoa, suhteita, kokemusta ja rahaa tehdä suuria lintujen hyväksi.

Vaaran vuodet

Ennen ensi vuosikymmenen loistoa lintuyhdistysten on kuitenkin ylitettävä vaarallinen 1990-luku. Seitsemää lihavaa vuotta edeltää ainakin seitsemän laihaa vuotta. Silloin lintumiesten veri punnitaan. Silloin katsotaan mitkä lintuyhdistykset selviävät olemassaolon taistelussa ja mitkä heikot sortuvat elon tiellä.

Pessimismini perustuu kansainvälisen taloudellisen kilpailun kovenemiseen. Uusia maita tulee hyvinvointikilpailuun sekä läheltä Itä-Euroopasta että Kaukoidästä. Jotta Suomessa ylipäätänsä voitaisiin elää ja harrastaa, on vähenevän aktiiviväestön tehtävä tulosta kovemmin.

Työpäivät ovat nyt jo tilastojen mukaan pidentyneet, vaikka jokainen tulopoliittinen kierros tuo lisää vapaa-aikaa: jupit tekevät ylitöitä suomalaisella sisulla. Opiskelijoidenkin tahti kiristyy, eivätkä uuden kurssimuotoisen tutkinto-

järjestelmän sisäistäneet putkiopiskelijat harrasta mitään. Tarkana on se aika, jolloin yliopistokouppunkien yhdistykset saattoivat luottaa akateemisen vapauden tuovan niille vuosittain uutta luovaa vapaaehtoistyövoimaa. Nykyään ei biologianopiskelijoidenkaan aika tunnu riittävän lintuyhdistyksen kokouksiin.

Tuhon enteet ovat jo nyt nähtävillä. Lintulehdet myöhästelevät, karsivat numeroitaan — ja myöhästyvät lisää. Jäsenet passivoituvat, tappiokierteen syvetessä yhä useammat eivät enää jaksa maksaa edes jäsenmaksuaan. Ensimmäinen lintuyhdistyksen kuolema on jo tapahtunut tosiasia: Oriveden Aves-kiltaa ei enää ole.

Verta, hikeä ja kyneleitä

Miten lintuyhdistykset voivat selvitä vaikean ajan yli? Lintuyhdistysten näivetysoireita on kuolemanvakava ja sitä vastaan tarvitaan kovaa lääkettä. Tekijämiesten harvussa yhdistysten on rationalisoitava toimintaansa. Harvempien on keskityttävä olennaiseen, siihen mikä on tärkeää — ja mikä hauskaa!

Pakkorutiinit kannattaa myydä pois, koska aika on nykyään rahaa kalliimpaa. On maksettava esim. kirjanpidosta ja lehden teknisestä toimittamisesta yms. orjantyyöstä ja raadannasta. Palkkarengas tekee monta asiaa nopeammin ja paremmin kuin pelkän velvollisuudentunnon varassa toimiva harrastelija. Jäsenmaksun korotus on tietysti myrkyä reunajäsenille, mutta ilman rohkeita leikkauksia voi koko yhdistys pian kuihtua ja kuolla.

Yhteistyön vuosikymmen

Ihmisten aikapula ei tietenkään ole pelkästään lintuyhdistysten ongelma. Luontosektorin järjestöjen kannattaisikin juuri nyt tehostaa paikallista ja maakunnallista yhteistyötään.

Lintuyhdistysten luonnollisimmat yhteistyökumppanit ovat Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistykset ja luonnonsuojelupiirit. Niillä on paljon rahaa mutta vähän järkevää käyttöä sille. Jos lintumiehet suhtautuisivat vakavasti luonnonsuojelijoihin, voisi tästä rahan ja järjen liitosta syntyä paljon yhteistä hyvää.

Lintuyhdistysten olisi myös hylättävä nurkkapatriotisminsa ja lähestyttävä toisiaan. Kun kerran jokaisen kahdenkymmenen yhdek-

sän paikallisen lintuyhdistyksen rahkeet eivät riitä kunnollisen julkaisun toimittamiseen, kannattaisi yrittää yhdessä naapuriyhdistyksen kanssa — jolla saattaa olla samanlaisia murheita! Tietokoneiden ja modeemien aikakaudella ihmisten ei enää tarvitse edes tuntea toisiaan voidakseen toimia yhdessä. Tämä on tärkeää Suomen kaltaisessa suuressa maassa, jossa etäisyydet ovat eurooppalaista huipuluokkaa.

LYL pelastaa?

Paikallisyhdistysten kuolemanvaara aiheuttaa keskusjärjestölle suuria paineita. LYL ei voi antaa valkoisten läikkien syntyä Suomen lintuyhdistyskartalle. Sen on tarvittaessa pelastettava hukuvat jäsenensä ja elvytettävä ne.

LYL voi tukea jäsenjärjestöjään vain, jos ne antavat sille mahdollisuuden. Tällä hetkellä Liitosta ei tunnu välittävän monikaan muu kuin liittohallitus ja sen kaksi toimihenkilöä. Monille Liitto tuntuu olevan välttämätön paha ja sen jäsenmaksu turhanaikainen huvivero. Välttämättömiin toiminnan tehostusyrityksiin — kaikkien lintuyhdistysten tekemiseen nuorisojärjestöiksi, keskitettyyn jäsenmaksuun ja Lintumieslehden nostami-

lounko Hakala

Nuorisoa linturetkellä Ruissalossa 1950-luvun lopulla, jolloin paikallisyhdistyksistä ei edes haaveiltu. Vasemmalta Osmo Kivivuori, Vesa Turunen, Esa Tamminen, Seppo Kotiranta, tuntematon, Esko Joutsamo ja Ismo Lahtonen. Fågelskådarna i Runsala på 1950-talet.

Seppo Rytönen, Hanko 29.4.89

seen jäsenlehdeksi — suhtaudutaan monin paikoin epäillen. Liittoa vaaditaan yhä enemmän toimintaa, mutta se saisi maksaa vain kolmanneksen siitä mitä luonnon-suojeluyhdistyksissä.

Kädestä suuhun elävän Liiton onkin kai yritettävä paroni von Münchausenin temppeä: kiskottava itsensä hiuksistaan ylös ahdin-gosta. Jos se selviää, se voi pelastaa heikoimmatkin pikkuehjänsä hädän päivänä. Mutta jos se sortuu lintuyhdistysten ruotuvaivaiseksi, ei siitä ole iloa kenellekään.

Miten käy TLY:n?

Kävipä Liiton ja muiden yhdistysten miten vain, on TLY:llä hyvä ennuste. Varsinais-Suomessa on kiinnostava linnusto ja paljon lintumiehiä. Turussa voidaan lioittele-matta puhua aidosta lintumiesyh-teisöstä ja -kulttuurista.

TLY on maamme toiseksi suurin paikallisyhdistys. Vaikka lintumiehemme ovatkin riittäisiä, kaikki kuuluvat puolueettomaan Yhdistykseen. TLY onkin suhteellisen vahva järjestö ja sen talous on koh-tuullisen hyvin hoidettu. Sen pitäisi pystyä houkuttelemaan hyviä miehiä jatkossakin.

Miten käy Ukulin?

Ukuli on TLY:n päätuote. On käsit-tämätöntä, jos yhdistys ei pysty lehteä kehittämään. Lähtökohdat ovat suotuisat: ihmisten päässä on satoja ja tuhansia juttuja, pöytälaa-tikoissa kymmeniä tuhansia huip-pukuvia. Luovuuden vapauttamisen luulisi olevan vain tekninen pulma.

Monien lehdenteon raskaiden rutiinivaiheiden ohi voidaan tulevaisuudessa oikaista tietokoneella. Taitto voidaan tehdä näyttöruudulla kerralla valmiiksi ja tietokone-ladonta tekee oikoluvun tarpeetto-maksi. Tietotekniikkaan siirtyminen on ollut kuitenkin monessa lehdessä hankalaa. Kunpa toimittajilla vain olisi malttia odottaa ja opetella uusi tekniikka kunnolla — Ukulia ei saa epävarmoilla kokei-luilla vaarantaa!

Lehden toimittaminen poikkeaa monesta muusta yhdistyksen toiminnasta siinä, että se on elämistä aikataulun armoilla. Vedokset eivät saa odottaa, vaan toimittajien on tehtävä työnsä — olipa vapaa-aikaa tai ei! Lehden ilmestymisen turvaamiseksi pitää päätoimittajalle ja taittajalle maksaa niin, että he voivat paneutua työhön hyvällä omallatunnolla.

Harrastajat, tutkijat ja suojeelijat

Lintuyhdistysten suuri tehtävä on koota harrastajat tutkimaan ja suojelemaan.

Linnustonsuojelun painopiste tulee siirtymään "alkuperäisen" luonnon suojelusta luonnonhoitoon. Suojeluohjelmat on vahvistettu, lintumiesten täytyy nyt valvoa niiden toteutumista. Jokaiselle kohteelle pitää saada nimikko-vartija, joka tietää mitä tehdä jos vaara uhkaa. Varsinais-Suomessa lintumiehet eivät voi enää perään-tyä tuumaakaan.

Turmeluneita vanhoja lintupaikoja pitää kunnostaa. Meillä on esim. paljon rantaniittyjä, joita voitaisiin parantaa laiduntamisella.

TLY:llä voisi olla joku päivä oma mullikarjansa!

Jos vanhat lintupaikat eivät riitä, tehdään itse uusia! Esim. kah-laajalietteitä voidaan rakentaa kei-notekoisesti. Tällaisissa projekteissa tarvitaan tosin paljon rahaa, mutta sitäkin enemmän mielikuvi-tusta.

Tulevaisuudessa korostuu myös lintumiesten kansainvälinen vastuu. Suomessa ei ole yhtään maailmanlaajuisesti uhanalaista lintulaajaa. Sitä vastoin yksin Sokoken metsässä Keniassa on kaksi lajia, joita ei esiinny missään muualla. Kehitysmaiden kehitys uhkaa myös meidän omia muuttolintujamme. Viimeisiä sademetsiä ei voida pelastaa vetoomuksilla eikä postikorttikampanjoilla, koska esim. Afrikassa ei ole yhtään länsimaisen demokraatian tunnusmerkit täyttävää valtiota. Ainoa kieli mitä Kolmannessa maailmassa ymmärretään on raha. Luonnonsuojelijoiden onkin ryhdyttävä vaikuttamaan Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen kohdentamiseen.

Harrastajatutkijat synteisien edessä

Jotkut ovat olleet huolestuneita lintuyhdistysten tieteellisyydestä stajauksen, komppaamisen ja bongauksen valtakaudella. Mitä tiede on? Se on järjestettyä tietoa. Nyky-lintumiehet keräävät tietoa laske-malla lintuja niin kuin aina ennenkin. Parin kolmen vuosikymmenen työn tuloksena olemme nyt uusien yhteenvetojen kynnyksellä. Lintuyhdistykset julkaisevat alu-eensa linnustosta paikallisaunoja, joiden jälkeen käsikirjat Suomen lintujen esiintymisestä täytyy kir-

joittaa uudelleen. Tunemme lintumme ehkä parhaiten maailmassa. Eikä tämä ole oppineiden ornitologien hiljaisen hartaudenharjoittamisen ansiota, vaan se on möykkäävän bongariporukan hauskanpidon sivutuotetta. Voiko enempää harrastajilta vaatia?

Tällä hetkellä bongari toisensa jälkeen liittyy pitkäjänteisiin seurantaprojekteihin. Kolmensadan pinnan paremmalla puolella lähtöjä tulee siksi harvoin, että retkeilyaikaa jää muuhunkin. Voi vaikka mennä laskemaan linjaa tai rengastamaan, koska kaukohakulaitteet ovat vapauttaneet miehet puhelimen äärestä ulos maastoon.

Onko lintutieteen aika ohi?

Syitä lintutieteen kriisiin ei pidä etsiä harrastajista. Miten amatööri voisi selvittää ammattiornitologien rinnalla nykybiologian saralla, joka vaatii syventymistä teorioihin, varoja ja välineitä nerokkaisuun eläinkokeisiin ja mammuttimaisiin tietokoneanalyysiin? Mitä olisikaan sanottava akateemisista ammattilaisista, jos joku dilettantti voisi ripittää heitä kongresseissa ja julkaisuissa?

Enemmän kuin harrastajatutkijoiden vähydestä pitäisi olla huolestuneita akateemisen lintutieteen

ja koko biologisen tutkimuksen tulevaisuudesta maassamme.

Kun biologit tuntevat pääsevän lähemmäs tosioleavaista luonnon syvärakennetta eli perimmäisiä luonnonlakeja, linnut lakkaavat heitä kiinnostamasta. Linnut ovat hankalia koekappaleita: monimutkaisia, suhteellisen hitaasti lisääntyviä ja karkuun lentäviä. Niissä on liikaa epävarmuustekijöitä, satunnaisuutta, kaikkea sitä rosoista elämän todellisuutta, "empiriaa", josta nykyluonnontiede haluaa päästä eroon. Lintumies on kohta biologipiireissä outo lintu; harvinainen, uhanalainen ja sukupuuttoon kuoleva.

Onko biologian aika ohi?

Nykyisen eläintieteen kuolemansynti on tuttu Ornithologia Fennican lukijoille: keskivertolintumies ei ymmärrä harrastusalaansa johtavasta julkaisusta enää yhtään mitään.

Tieteenala, joka ei pysty tekemään itseään ymmärrettäväksi edes omille harrastajilleen saati toisten alojen tutkijoille — tavalisista kansalaisista puhumatta — on tekemässä itsemurhaa. Luonnontieteiden suuri ympyrä on sulkeutumassa: ne ovat palamassa salatieteiksi, joiden tulkinnaan ei pysty edes sen oma seura-

Ehkä biologiassa tapahtuu vallankumous ja ornitologia pelastuu...
Ehkä lintututkijat tekevät harrastajien kanssa hienoja tutkimuksia...

kunta — vain sen oma suljettu papisto.

Modernin taiteen kehityksestä tuttu kehityssuunta on huolestuttava. Kansalaisia voidaan kyllä pettää ja pitää pilkkana jonkin aikaa, mutta ennen pitkää tapahtuu kuten sadussa keisarin uusista vaatteista. Kun veronmaksajille valkeat soveltavina tieteinä itseään markkinoivien luonnontieteiden perimmäinen turhuus, niin silloin tutkijoiden rahanat sulkeutuvat ja yhteiskunnan käenpojille lyödään lopputili kouraan. Silloin monelle kansainvälisesti tunnetulle ekologillekin voi tulla suru puseeroon miettiessä, eikö kokonaisuuden kannalta olisikin ollut viisasta tuhlata vähän aikaa lintuasema-aineistoihin, Lintumiehen ym. harrastajamaisuuksiin.

Minulla on unelma!

Vaikka lähitulevaisuus näyttääkin synkältä... Vaikka kaikki mikä voi mennä pieleen... Toivominen ei maksa mitään!

Ehkä biologiassa tapahtuu vallankumous ja ornitologia pelastuu... Ehkä lintututkijat tekevät harrastajien kanssa hienoja tutkimuksia... Ehkä tutkimukset poikivat yleistä kiinnostusta... Ehkä myönteinen julkisuus poikii rahaa suojeluun ja Liitolle... Ehkä Liitto tulee ja pelastaa paikallisyhdistykset...

Sinä se on miehen työ, että estää painajaistensa käymästä toteen. Jos jaksamme vielä tämän vuosisadan loppuun, niin ehkä ensi vuosituhannella on helpompaa. Halpa toive, likainen toivo — mutta onko meillä parempaakaan tarjolla? Menettävää ei kuolevaisella ole paljon, yrittää kannattaa: Sota apati-aasta vastaan jatkuu!

Kun vuosien etsinnän jälkeen pääsee vihdoin näkemään tunturipöllön, niin tunne on sanoin kuvaamaton. Näin kävi myös minulle löytäessäni kesän 1987 tunturipöllöpopulaation. Kun samana päivänä löytyi neljän pesän lisäksi vielä viisi asuttua reviiriä, niin sen kertainen tunturipöllöannos alkoikin tuntua jo suorastaan ylimoititetulta. Kun sama toistui hie- man eri muodossa vuotta myö- hemmin, niin kirjoittajan rohkeim- matkin toiveet tunturipöllöistä oli- vat käyneet toteen.

Suuret pesätihentymät

Tunturipöllön pesintä maassamme on harvinaista, ja kahtena vuotena peräkkäin vielä harvinaisempaa. Kun tiedämme, että lajin edellinen varmistettu pesintä Suomessa ta- pahtui vuonna 1978, niin vuosien 1987—1988 joukkopesintää on pi- dettävä oloissamme lähestulkoon ainutlaatuisena. Käytännössä pe- sinnät tällä välilläkin ovat mahdol- lisia, mutta pesimisalueita sen enempää kuin pesiäkään ei vain ole satuttu löytämään.

Pesintä Inarin-Lapissa on sen si- jaan hyvinkin poikkeuksellista, sil- lä edellinen, virallisesti vahvistet- tu pesintä alueella on niinkin kau- kaa kuin vuodelta 1893! Epäviräl- listen lähteiden mukaan tunturi- pöllö olisi kuitenkin pesinyt alueel- la vuosina 1958 ja 1974, mikä käy- tännössä pitänee myös paikkansa.

Ainutlaatuisia olivat myös pesä- tiheydet, jotka ovat maamme kirjoj- tetun ornitologian historiassa en- nen kokemattomat. Tästä olkoon esimerkkinä kesän 1987 populaa- tio, jonka kaikki viisitoista (15) pa- ria, joista yksi pesimätön, olivat vallanneet reviirinsä käytännössä yhden atlasruudun (= 100 km²) alu- eelta. Edellisen, vuoden 1974 pe- simähuipun aikana parimääräksi arvioitiin Käsivarren alueella 2 pa- ria/100 km², johon verrattuna pe- sätiheys oli yli seitsenkertainen. Tätä tiheämpi pesintä tunnetaan vain Neuvostoliiton puoleiselta Jäämeren rannikolta, jossa vuonna 1903 pesi jopa 20 paria sadan ne- liökilometrin alueella.

Tunturipöllön joukkopesintä 1987—1988

Pohjoisen arktisilla alueilla asustava tunturipöllö on ollut aina huomiota herättävä ilmestys. Tätä pöllö- jen suurimpiin kuuluvaa, lähes lumivalkeaa lintua on vaikea olla huomaamatta sen ilmestyessä jolle- kin paikkakunnalle. Kuitenkin vain harvat ovat näh- neet sen luonnossa, sillä lajin esiintyminen on hy- vin sattumanvaraista. Kirjoittajalle tuo onni ja au- tuus on kuitenkin suotu, sillä hän sai seurata aito- paikalta lajin joukkopesintää Inarin-Lapissa vuosi- na 1987 ja 1988.

Teksti & kuvat Raimo Hytönen

Suuret pesintätappiot

Tunturipöllön pesä on emojen turpeeseen kaivama 10–15 cm syvä ja 50–70 cm leveä kuoppa, jossa ei ole lainkaan pehmusteita. Löydetyistä pesistä, jotka kaikki sijaitsivat puuttomalla tunturialueella, kaksi oli isolla kivellä, seitsemäntoista tunturinummen kumpareella ja kymmenen palsakummulla.

Vuoden 1987 kuuden parin pesintä keskeytyi pesävaiheeseen, ja loppuihin kahdeksaan pesään munittiin yhteensä 40 munaa, pesäkohtaisen munamäärän vaihdellessa kolmesta seitsemään. Näistä kuuteen kuoriutui sittemmin kaikkiaan kaksikymmentä poikasta, mutta ravintotilanteen nopea heikkeneminen johti siihen, että vain kahdesta pesästä selviytyi yhteensä kolme poikasta lentokykäisiksi, joista kaksi rengastettiin.

Vuonna 1988 kaikkiin viiteentoista pesään munittiin yhteensä 81 munaa, pesäkohtaisen munamäärän vaihdellessa kuudesta yh-

deksään. Näistä kuoriutui yhteensä 67 poikasta. Munavaiheen tappioista mainittakoon kaksi kuoriutumaton tontaa (eri pesissä), yksi korpin tuhoama munapesä (7 munaa) ja yksi ilmeisesti hollantilaisten munarosvojen (6 munaa) tyhjentämä pesä. Koska kaikkia pesiä ei löydetty munavaiheessa, todellinen muna- ja poikasmäärä lieinee edellämainittua suurempi, sillä luvusta puuttuvat aikaisemmin kuoriutuneet munat ja kuolleet poikaset. Poikasista selviytyi lentokykäisiksi 29, joista 27 rengastettiin. Vuosina 1987 ja 1988 rengastettiin Suomessa siis yhteensä 29 tunturipöllön poikasta, mitä on pidettävä oloissamme varsin hyvänä suorituksena.

Etenkin vuoden 1987 pesintätappiot olivat suuret, sillä vain 7,5 % munituista munista tuotti tulokseksi lentokykäisen jälkeläisen. Vuoden 1988 vastaava luku oli 35,8 %, mitä on pidettävä huomattavan korkeana.

Vuoden 1988 pesintä, myös viisitoista paria, tapahtui kahdella erillisellä alueella, parimäärän oles 3,75 paria sataa neliökilometri kohden. Vuoden 1974 pesintätiheyteen verrattuna sekin on hyvä lukema. Parimäärän perusteella voidaan pitää todennäköisenä, että pesivä kanta muodostui kumpanakin vuonna samoista yksilöistä. Käsitystä tukevat useat havainnot niiden talvehtimisesta pesimisalueella tai sen välittömässä läheisyydessä.

Paitsi pesätiheydet, myös pesäpaikat olivat kumpanakin vuonna toisistaan poikkeavat. Kun pääosa vuoden 1987 pesistä sijaitsi palsaosilla tai niiden välittömässä läheisyydessä, niin vuoden 1988 pesät sijaitsivat yhtä lukuunottamatta lajin tyypillisenä pesimäympäristönä pidetyllä tunturinummella. Varsinaisen pesäpaikan valintaan vaikuttavista tekijöistä mainittakoon sen varhainen paljastuminen lumesta, ravinnon pesimäaikainen sijainti sekä suon tai muun kosteikon sijainti jokseenkin lähellä pesäpaikkaa.

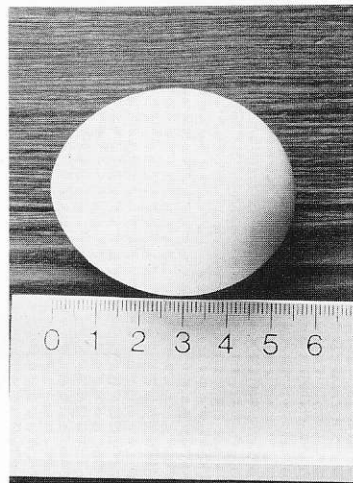
Kasvat tunturipöllön poikaset ovat näöltään melkoisia menninkäisiä. On helppo arvata, mistä vanhat tarinat peikoista ja menninkäisistä ovat alkujaan lähtöisin. En ung fjälluggla liknar på en troll.

Inarin piirin nimismies Heikki Karhu myhäilee tyytyväisenä suoritetuaan rengastuksen yliopistomiesten, Metsähallituksen ja Lapin rajavartioston edustajien seuraamana. Nämä kolme poikasta menehtyivät myöhemmin ravintopulan seurauksena, koska kaikille pesille ei voitu eikä toisaalta haluttakaan järjestää keinoruokintaa. Länsman Heikki Karhu har ringmärkt tre ungar som senare svältade ihjäl.

Tunturipöllön munan keskimääräinen koko vuoden 1988 mittausten mukaan on 55×43 mm ja paino 57 g. Väriltään munat ovat puhtaan valkoisia. Äggets medelmått var 55×43 mm och medelviktt 57 g i materialet år 1988.

Suurin pesintätappioiden aiheuttaja on ravintotilanne, joka käytännössä sanelee eloon jäävien jälkeläisten lukumäärän. Kesä 1987 oli tunturipöllön pesäpoikasvaiheessa kylmä, jolloin myyräkannat eivät lisääntyneet ja ravintotekninen aikapommi pääsi laukeamaan. Vuosi 1988 oli tässä mielessä paljon suotuisampi ja se näkyikin heti parempana poikastuotantona.

Arktisen tundran asukas

Tunturipöllö on maamme pöllöistä harvinaisin ja pesivänä erittäin harvinainen. Ennen vuotta 1974 tunturipöllö oli pesinyt Suomessa varmuudella vuonna 1932, joskin oli luultavaa, että joitakin yksittäispareja on pesinyt maassamme tällä välilläkin. Vuosina 1987–1988 varmistettiin Inarin-Lapissa yh-

teensä 30:n tunturipöllöparin pesintä, mikä säilynee Suomen ennättyksenä melko pitkään. Tilanne on siinä mielessä nurinkurinen, että Käsivarren alueella tehtiin tuolloin vain yksi havainto pesimättömästä tunturipöllöparista, vaikka sitä on pidetty perinteisesti maamme parhaana tunturipöllöalueena.

Täysikasvuisen tunturipöllön pituus vaihtelee 55–65:een cm:iin. Vanha uros on siipien ruskeita pilkkuja lukuunottamatta lumivalkoinen ja sitä kookkaampi naaras hieman harmahtava sekä huomattavasti pilkukkaampi. Maassa oleva pesä sijaitsee aina avoimella alueella. Muninta alkaa huhti–toukokuun vaihteessa ja voi jatkua aina kesäkuun puoliväliin saakka munamäärän vaihdelta kolmesta neljääntoista. Naaras hautoo 30–38 vuorokautta ja poikaset kuoriutuvat hyvin eriaikaisesti, mi-

kä on eräs keino tasata ravintotilanteen vaihteluja. Molemmat vanhemmat ruokkivat poikasia, jotka ovat lentokykyisiä noin seitsemän viikon ikäisinä. Pääravintoa ovat pikkujyrsijät kuten sopulit ja harmaakuvemyyrät, mutta myös riekot ja jänikset. Myös kannibalismi on varsin yleistä, ja etenkin heikkoina ravintovuosina pienemmät poikaset joutuvat helposti isompien suihin. Ei pesi huonoina ravintovuosina. Todettu taipumusta moniavioisuuteen.

Tunturipöllön asuinalue kattaa pohjoisen pallonpuoliskon tundran ja Fennoskandian tunturialueet. Lajin eteläisimmät pesintähävainnot ovat Norjasta 60:n leveyspiirin tuntumassa ja silloinkin vain hyvinä sopulivuosina. Se suorittaa pitkiä talvivaelluksia, jotka voivat ulottua Brittein saarille ja jopa Keski-Eurooppaan saakka. Näillä

vaelluksilla pöllöjä nähdään myös Etelä-Suomessa, jossa se suosii ulkosaariston ja Pohjanmaan avaria, hieman tunturimaisemaa muistuttavia alueita. Tunturipöllö on yleensä melko arka, mutta voi vaelluksillaan tottua ihmisiin niin, että päästää tarkastelemaan itseään jopa 10–15 metrin etäisyydellä. Se voi esiintyä pesällään hyökkäävästi. Runsaimmat tunturipöllökannat ovat Neuvostoliiton ja Kanadan pohjoisosissa, Novaja Zemljalla sekä Grönlannissa.

Kirjallisuus

- Cramp, S. (toim.) 1985: The birds of the Western Palearctic Volume IV-Oxford University Press. Oxford.
 Helo, P. 1984: Yön linnut. — Kainuun Sanomien Kirjapaino. Kajaani.
 Hortling, I. 1952: Lintukirja. — Otava.
 Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen lintuAtlas. — Lintutieto. Helsinki.
 Helminen, M., Sten, I. & Stenman, O. (toim.) 1973: Lintukirja. — Valitut Palat. Helsinki.
 Zoo — Suuri Eläinikirja. WSOY 1979.

Sammanfattning

Fjällugglans masshäckning i Enare-Lappland

Under åren 1987–88 upptäcktes fjällugglans masshäckning i Enare-Lappland. Tidigare har arten häckat där år 1893, 1958 och 1974. I Enontekis-Lappland har arten häckat åren 1932, 1974 och 1978.

År 1987 höll femton par revir inom ett 100 km² stort område, vilket är den näst största beståndstätheten som någonsin dokumenterats. Ett par började aldrig häcka, sju par avbröt sin häckning utan att lägga ägg. I åtta bon lades totalt 40 ägg, 3–7 per bo. Tjugo ungar kläcktes men bara tre klarade sig (7,5 % av lagda ägg) pga det plötsligt sinande sorkbeståndet.

År 1988 häckade igen femton par på två skilda områden. Beståndstätheten blev bara 3,75 par/100 km². Alla par lade 6–9 ägg, totalt 81 ägg. 67 ungar kläcktes av vilka 29 klarade sig (35,8 % av lagda ägg) tack vare det bättre näringsläget. Korpen rånade ett bo, holländska äggsamlare ytterligare ett bo.

Historian siipien havinaa

Havaintoja Luonnon Ystävistä ajalta, jolloin mustarastas ja sinitiaainen olivat vielä harvinaisuuksia ja maininnan arvoisia.

Lintutietoja Turun seudusta. Pyydän tässä esittää muutamia Turun ja sen ympäristön lintuelämää koskevia havaintoja.

Mustarastas (*Turdas merula*). Tämän näin ensi kerran kesällä v. 1915 Ruissalossa. Siellä oli parvi, noin 10 kpl. Ne oleskivat saarella viikon tai pari, mutta sitten en nähnyt niitä sen koommin. Myöhemmin on tämä laji näyttäytynyt aina silloin tällöin. Etenkin viime syksynä (1918) on mustarastaita huomattu: niinpä näki esim. C. Danielsson puutarhassaan Beckholmenilla parven, n. 10 kpl. Ne olivat ♂♂. Samassa puutarhassa ammuttiin maalisk. 5 p:n seudussa 1 ♀. Maalisk. 9 p. Th. Berg näki 1 ♂ Raisionmetsässä. Tietääkseni ei ole huomattu mustarastaan pesivän Ruissalossa, mutta kyllä itse Turun kaupungissa. Keväällä 1917 teki mustarastasparvi pesänsä erääseen pihaan täällä kaupungissa (Pikku Hämeenkadun varrella).

Peipponen (*Fringilla colebs*). Peipposia on saatu nähdä täällä koko talven esiintyessä ne joko parvittain tai yksitellen. Myös naaraksia oleskii täällä.

Sinitiaainen (*Parus caeruleus*). Helmik. 5 p näki tri Th. Renvall erään sinitiaisen lintulaudallaan kaupungissa ja saman kuun 9 p.

huomasi allekirj. parven. 8–10 kpl., Urheilupuistossa. Maalisk. 9 p. näki Th. Berg 1 kpl. Raisionmetsässä.

Pähkinänakkeli (*Sitta europaea*) on joku kerta huomattu Ruissalossa Choreuksen lähteen luona. Itse olen kerran nähnyt sen tällä saarella.

Iso huuhkaja (*Strix bubo*). Omituista on että iso huuhkaja pesii Ruissalossa. V. 1915 näin sen ensimmäisen kerran. Sittenmin olen usein saanut sen nähdäkseni tai kuullakseni. V. 1917 se tietääkseni ensin alkoi pesiä tällä saarella. Pesää en löytänyt, mutta poikaset näin usein. Kesällä 1918 pesi se jälleen.

Turku 24.III. 1919.

C. E. Nordfors.

Luonnon Ystävä 23:45, 1919

Sinitiaainen Turun seudussa. Talven kuluessa on täällä taas esiintynyt sinitiaainen (*Parus caeruleus*); tammik. 10–16 p. oleskeli eräs yksilö itse kaupungissa, käyden tri R:n lintulaudalla, ja helmik. 5 p. nähtiin muuan Ruissalossa.

Turussa 9.II.1920.

Thorsten Berg.

Luonnon Ystävä 24:17, 1920

Pikkutiiran toinen pesintä Jurmossa tuotti kaksi poikasta, jotka nyt lentelevät maailmalla rengas jalassaan.

Toukokuun puolivälissä saari kuhisi hyönteissyöjiä. Mustapääkertuja oli parhaimmillaan 40.

Jouko Hakala, Jurmo 20.6.89

Jurmon ennätyskevät 1989

Kuin esimakuna tulevasta kasvihuoneilmioista koettiin ulkosaaristossa ennätyslauha talvi; vuodenvaihteen jälkeen lämpötilat olivat pääsääntöisesti plussan puolella. Muutto käynnistyi vilkkaana heti maaliskuun alusta mutta lintumiehet olivat tilanteen tasalla. Kevään miehitys kuuluu Jurmon parhaimpiin: maaliskuussa 15, huhtikuussa 26, toukokuussa 31 ja kesäkuussa 19 miehityspäivää.

Kevät 1989 tuotti tukun uusia saapomisennätyksiä. Niiden luettelointi kuuluu kuitenkin tulevan kevätkatsaukseen, tässä on tarjolla vain muutama makupala. Useimpien lajien kohdalla muuton aikainen alku ei suotuisista säästä huolimatta johtanut päämuuton aikaisumiseen, vaan muuttokaudesta tuli tavallista pidempi.

Aikaistelijoiden huhtikuu

8.4. nuoret miehittäjät plokkasivat Lounaisriutan tyveltä arokiurun, jota myöhemmin päivällä paikalle tulleet bongarit eivät onnistuneet enää uudelleen löytämään. Aivan turhaa saaristoretkeä eivät kuitenkaan tehneet ne 14 onnellista, jotka näkivät spontaanin mustakiu-

run. Samana päivänä saarella havaittiin myös ukkometso ja 3 allihaakkaa.

11.4. saarelle ilmaantuneet 2 mullelia viihdyttivät lintumiehiä pitempäänkin. 15.4. saarella nähty kaulushaikara kummastutti havait-sijoita. 16.4. löytyi ensimmäinen töyhtöhyypän munapesä ja punarinnnoilla oli ensimmäinen muuttohuippu, 500 paikallista.

25.4. matalapaine heitti saarelle runsaasti hyönteissyöjiä ja mm. ekat mustapääkertut havaittiin. Seuraava päivä antoi hernekertun, leppälintujen ja kirjosiippojen etujoukot sekä punarintojen toisen massan, joista 176 jäi verkkoon. 27.4. tehtiin runsaasti kevään ensihavaintoja mm. pikkukuovista, pensaskertusta, pensastaskusta, sirttäjästä ja satakielestä. Jokakeväinen sepelsieppo havaittiin 29.4.—2.5. Vapunaattoa juhlistivat Eteläläh-della hetken levähtänyt avosetti, mustaleppälintu, harmaasorsakoi-ras ja kaksi nokkavarpusta. Päivä oli myös kevään parhaita petopäiviä: 27 muuttajaa, joista 15 varpus-haukkaa.

Jyrki Matikainen
& Veijo Vänskä

Toukokuun vilskettä

Vapunpäivän aamuna saarella talvehtinut harakka istui viimeisen kerran aseman katolla. Nokkavarpusia muutti kahdessa parvessa, kaikkiaan viisi yksilöä. Lajista on tulossa säännöllinen muuttaja, sillä toukokuulta on havainto vielä viideltä päivältä.

Valkoposkihanhen Itämeren kanta on vahvasti hakemassa jalansijaa myös Saaristomereltä. Huhtikuun lopulla saarelle tulleet 40 hanhea laidunsivat päivittäin vaihtelevan suuruisena parvena Järvellä ja Haahkassaarella aina 15.5. asti. Seuraavana päivänä nähtiin 50 linnun matkaavan itään.

Toukokuun ensimmäisellä viikolla muutto oli pohjoisen ilmavirtauksen vuoksi hiljaista. Pikkuvarpunen ilmestyi kylään 3.5. ja viihtyi pari viikkoa. Seuraavana päivänä nähtiin taas mustaleppälintu. Jokakeväinen sepelrastas nähtiin 6.5., mutta aamumuutontarkkailu paljasti 17.5. vielä kolme muuttajaa.

Hyvin lämmin etelävirtaus toi 8.5. saarelle 530 uunilintua. Seuraava annos 270 lintua tuli 11.5., jolloin oli myös hernekertun huippu 60 yks. ja pensastaskun ensimmäinen huippu 50 yks. Seuraavat

yhdeksän päivää saari kuhisi uunilintujen lisäksi kerttuja, sieppoja, taskuja ja leppälintuja. 13.5. oli pensaskerttujen huippu 80 yks. ja kirjosiepon nelipäiväisen päämuuton alku. 16.5. oli pensastaskun toinen huippu 50 yks. ja leppälinnun päämuutto alkoi huipentuakseen 100 yksilöön seuraavana päivänä. Mustapääkertun vaatimattomaan 40 yksilöön jäänyt huippu oli 17.5., mutta harmaasieppojen ensimmäinen muuttoaalto alkoi huippuna 120 yks. 20.5.

Hyönteissyöjien ohella tehtiin havaintoja merisirrin kevätmuutosta, suurin määrä Heinäsaarella 15.5. havaittu 14 yks. Tuo päivä oli myös kevään petopäivä kun sekä muuttohaukka että niittysuohaukkanääräs nähtiin muuttolennossa. Lisämausteina olivat turturikyhky, pikkusieppo, muleli ja pohjansirkku. Mustapyrstökuirin vakioviisiitti saarella tapahtui 17.5.

Gavioiden muutto vilkastui 18.5., jolloin 150 muuttajan joukosta löytyi jääkuikka. Toinen jääkuikka muutti 20.5. Samoille päiville osuvat havainnot kyhmyhaahkoista. Parhaat Gavia-päivät olivat 733 yks. 19.5., 1324 yks. 24.5. ja 680 yks. 25.5.

Sepelhanhet muuttivat tavallista pohjoisempaa ja niin Jurmon ho-

risontissa saatiin katsella viiden päivän ajan ennätysmäistä muuttoa, yhteensä 1786 sepelhanhea ja 2671 Ans/Brantaa. Muuton ensimmäinen päivä 25.5. oli paras, 1225+1430.

Uunilinnuilla oli 254 yks. massapäivä taas 19.5., joka oli myös sinirintojen huippu 40 yks. Uunilintujen viimeiset massapäivät olivat 304 yks. 24.5. ja 182 yks. 26.5. Harmaasieppojen muutto jatkui vilkkaana kuun loppuun tuoden mukanaan sepelsiepon 27.5. ja pikkusiepon 28.5.

30.5. nähtiin, että asemakonkari Osmo Kivivuori on ruusuisten unelmien mies. Unelmat toteutuivat aamuisen oven avauksen myötä, kun Jurmon toinen ruusukottarainen tepasteli pihalla. Ensimmäisen hän näki samalla tavalla 2.6.84. Loppukuun värikkäisiin lintuihin kuului myös kuhankeittäjä, jonka kumpaakin sukupuolta sai katsella 24.5.—3.6.

Toukokuun viimeinen päivä oli arktisten kahlaajien. Itäkoilliseen matkasi myötätuulussa sadekuurojen vauhdittamana 189 isosirriä, 170 suosirriä, 210 punakuuria ja 380 tundrakurmitsaa seuranaan leveäpyrstökihi. Vesipääskyjä lepäili järvellä kevään paras määrä yhdeksän.

Kesäkuun kovat

Hyönteissyöjien muutto vaimeni kesäkuun ensimmäisellä viikolla ja yölaulajien esiintyminen jäi vaikeaksi, vain luhtakerttunen 2.6. ja viitasirkkalintu seuraavana päivänä, jolloin myös nähtiin viimeinen nokkavarpenen. Toukokuun viimeisenä tulleet kaksi turturikyhkyä nähtiin vielä 1.6., sen jälkeen yksi lintu kunnes 14.6. jälleen kaksi. 15.6. turturikyhkyä oli kolme ja luhtakerttusia lauloi kaksi.

Kesäkuun rareiteetti oli riuttatiira, joka kalasteli 16.6. länsipäässä. Sillä oli todennäköisesti myös kaveri, jonka määrittäminen jäi kuitenkin epävarmaksi. On vain ajan kysymys, milloin laji pesii Jurmon-Utön alueella.

Juhannuksen alla 20.6. aseman pihapihlaja antoi Jurmolle uuden lajin, lapinuunilinnun. Lintua saatiin katsella läheltä, mutta vasta ääni varmisti lajin lopullisesti. Samana päivänä varmistui myös harmaasorsan pesintä Jurmolle uuteen pesimälajina. Pari oli saapunut 8.5. ja nähtiin toukokuussa lähes päivittäin 20.5. asti itäpäässä. Nyt naaras yllätettiin poikueen kanssa leppälehdon saniaikossa.

Edelleen 20.6. rengastettiin Jurmon ensimmäiset pikkutiiran poi-

kaset, joista toinen oli kuoriutunut samana päivänä, toinen edellisenä. Ensimmäinen tiira tuli saarelle 15.5. ja sai kaverin 18.5. Pian huomattiin, että pari pitää reviiriä Lounaisriutan kärjessä, mistä pesä kesäkuussa löydettiin rantaan ajautuneiden sinisimpukan kuorien joukosta.

Rengastukset

Rengastajat kattoivat kevätsezonin hyvin, kuten oheisesta luettelosta näkyy. Rengastustaulukosta puuttuvat teknisistä syistä johtuen maaliskuun ja huhtikuun alun rengastukset. Rengastajina ahersivat: Pekka Alho

20.—21.3.
14.—19.5.
30.5.—03.6.
Vesa Multala 24.—28.3.
Tatu Hokkanen 15.—21.4.
Rolf Karlson }
Ismo Lahtonen } 23.—30.4.
Osmo Kivivuori 29.4.—02.5.

27.5.—01.6.
03.—04.6.
Annika Forsten }
Tapani Numminen } 07.—11.5.
Tapani Missonen } 09.6.
Seppo Vuolanto 20.—26.5.
Jouko Hakala } 27.—29.5.
Pekka Mustakallio } 19.—20.6.

Poikasia rengastettiin sesongin aikana seuraavasti:
meriharakka 13
töyhtöhyppä 3
suosirri 1
merilokki 5
kalalokki 1
lapintiira 29
pikkutiira 2
suopöllö 7
varis 3
mustarastas 3

Jurmon pesimälinnustoa inventoitiin 10 vuoden tauon jälkeen. Haahkat ovat siirtyneet pääsaarelta pikkusaarille.

Jurmon lintuaseman rengastussummat standardipentadeittain keväällä 1989. Ringmärkningssummorna på Jurmo fågelstation under våren 1989 given i standardpentaden.

jakso	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Yht.
alku	21.4.	26.4.	1.5.	6.5.	11.5.	16.5.	21.5.	26.5.	31.5.	
r-päiviä	3	4	2	4	2	5	5	5	5	35
Acc nis	2	1	—	—	—	1	—	—	—	4
Lyr tet	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Cuc can	—	—	—	1	3	8	3	—	—	15
Asi fla	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Den maj	2	1	4	—	1	3	1	2	—	14
Jyn tor	—	2	—	1	—	2	—	2	—	7
Par maj	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3
Tro tro	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
Tur vis	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Tur pil	1	—	—	4	1	—	—	—	—	6
Tur phi	18	84	32	45	15	7	5	—	—	206
Tur ili	2	2	1	1	—	—	—	2	—	8
Tur tor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Tur mer	1	1	—	2	—	—	—	—	—	4
Oen oen	—	1	—	—	1	1	—	—	—	3
Pho pho	—	9	6	36	39	121	25	15	2	253
Lus lus	—	—	—	3	6	11	—	—	2	22
Lus sve	—	—	—	—	2	17	11	2	1	33
Eri rub	49	278	102	52	30	13	2	—	—	526
Acr sci	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Acr pal	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Acr sch	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Hip ict	—	—	—	—	—	—	4	3	—	7
Syl atr	—	3	1	7	5	20	3	16	2	57
Syl bor	—	—	—	—	—	10	4	22	4	40
Syl com	—	1	—	2	2	14	—	6	2	27
Syl cur	—	1	1	20	38	32	10	1	1	104
Phy lus	1	7	18	159	62	120	143	159	50	719
Phy col	8	4	11	10	—	2	1	1	—	37
Phy sib	—	2	—	1	1	3	5	2	2	16
Reg reg	6	9	9	—	—	—	—	—	—	24
Mus str	—	—	—	—	1	65	85	79	26	256
Fic hyp	—	13	1	17	52	85	16	19	2	205
Fic par	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2
Pru mod	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Ant pra	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Ant tri	—	3	—	5	4	1	2	1	—	16
Bom gar	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Lan col	—	—	—	6	1	36	8	10	5	66
Stu vul	—	—	—	—	5	—	—	—	9	14
Car chl	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Car spi	1	16	1	7	—	9	1	—	1	36
Aca mea	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Car ery	—	—	—	—	—	—	—1	2	—	3
Lox cur	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Fri coe	12	18	7	5	4	6	7	2	2	63
Fri mon	7	19	2	5	—	—	—	1	—	34
Emb cit	—	8	—	—	—	1	—	—	—	9
Emb hor	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Yhteensä/summa										
2859										

Henry Lehto, UKI 5.10.88

Kesy flamingo
oleili Uudessa-
kaupungissa
2.—27.10.88.

Varsinais-Suomen lintuharvinaisuudet vuodelta 1988

Vuonna 1988 harvinaisuuksia nähtiin maassamme ennätysmäisesti. Varsinais-Suomi jäi tällä kertaa vähemmälle, vuosi oli vain keskitasoa. Kolme uutta lajia kuitenkin havaittiin.

Nähdyt ja näkijät voit lukea tästä värikkästä ARK:n vuosiraportista.

Vuosi 1988 oli toistaiseksi Suomen lintutieteen runsaslajisin, maassamme tavattiin noin 340 lajia. Lyhytnokkahanhi, lumihanhi, punapäänarsku, riuttatiira, kirjosiipiunilintu ja mustaotsalepinkäinen esiintyivät ennätysmäisen runsaina. Hyväksytyjen RK-havaintojen lukumäärä 33 jäi keskitasolle, sillä vuoden 1984 ennätykseen 41 on vielä matkaa.

Uusina lajeina Varsinais-Suomelle hyväksyttiin nokiliitäjä, tulipäähippiäinen ja vuorirautiainen. Tavattujen lajien lukumäärä on nyt 329. Toisen visiittinsä suorittivat flamingo, valkosiipitiira ja pohjan-kiisla. Yllättävää oli kirjosiipiunilinnun täydellinen puuttuminen valtakunnallisesta ennätysesiiintymisestä (65 yks.) huolimatta. Myös

kahlaajien esiintyminen oli vaatimatonta.

ARK kokoontui kahdeksantena toimintavuotenaan edelleen kolme kertaa. Kokouksissa annettiin 57 havainnosta lausunto RK:lle ja käsiteltiin 77 ARK:n hyväksyttävissä olevaa havaintoa. Annettujen lausuntojen määrä on yhtä pienempi kuin ennätysvuonna, mutta ARK-havaintojen määrä on vain hyvää keskitasoa ja jää selvästi vuoden 1983 ennätyksestä 128 havaintoa.

Lajinimen jäljessä olevista tapauskertoja kuvaavista luvuista ensimmäinen kertoo Varsinais-Suomessa hyväksytyjen havaintojen määrän vuoden 1987 loppuun mennessä, lukupari kertoo Varsinais-Suomen havaintojen osuuden koko maassa tehdyistä havainnoista vuonna 1988.

Tapani Numminen

RK:n hyväksymät havainnot

Muutokset

ARK päätti kokouksessaan 26.7. poistaa tarkistettavien lajien luettelosta vuoden 1990 alusta alkaen seuraavat lajit: kattohaikara, pikkujoutsen, tundrahamhi, harmaasorsa ja allihaahka. Tarkistettavien lajien lukumäärä on nyt 32. Uusi ARK-lajiluettelo on katsauksen liitteenä. RK-lajiluetteluun ei tule muutoksia.

Myös ARK:n kokoonpano muuttui. Ari Linna valittiin uudelleen jäseneksi esteestä ilmoittaneen Juhana Varrelan tilalle. Myös ARK:n uusi kokoonpano on katsauksen liitteenä.

Uutta TLY:n julkaisuissa ovat värikuvat. Oy Foto-Set Ab Vantaalta on lahjoittanut kuvien värierotte-lun ja Lounais-Suomen Sähkö Oy Paimiosta vastaa neliväripainatuksen kuluista. Suurkiitokset tuki-joille!

Lyhenteet

Havainnot: pull=untuvapoikanen, juv=nuori, subad=esiakuinen, ad=vanha, 1kv=ensimmäisellä kalenterivuodellaan oleva (31.12. asti, 1.1. jo 2kv jne.), 1k=koiras, 1n=naaras 1np=naaraspukuinen, 1kn=pari, (vrt. 1k1n=yksi koiras ja yksi naaras), jp=juhlapukuinen, vp=vaihtopukuinen, kp=kesäpukuinen, pp=peruspukuinen, tp=talvipukuinen, v=vaalea värimuoto, t=tumma värimuoto, vm=välimuotoinen, ä=ääntelevä (ei nähty, nähty ääntelevä=1), Ä=laulava (ei välttämättä nähty), r=rengastettu tai pyydystetty, N=pohjoiseen (NW=luoteseen jne.), m=muuttava, p=paikallinen, yöm=yömuuttoyksikkö (äänikerta, ei yksilömäärä), a=parvi (a5=viiden parvi, 5a=viisi parvea), n100=noin sata, I=tammi-kuussa (jne).

NOKILIITÄJÄ (0, 1:1)

Puffinus griseus

1.1. Turku, Ruissalo (Jarmo Laine, Heikki Heikkilä). Ruissalon Kolkassa ohilentävänä tavattu nokiliitäjä on Varsinais-Suomen 327. laji.

[FLAMINGO] (1, 1:1)

Phoenocopterus ruber

2.—27.10. Uusikaupunki, Hiu (Pekka Komi ym.).

Kesy lintu, jonka pakoetäisyys oli alle 10 m. Flamingo on tietävästi nähty syksyllä myös Salon liepeillä, mutta havaintoa ei ole ilmoitettu RK:lle.

LYHYTNOKKAHANHI (15, 1:25)

Anser brachyrhynchus

9.6. Korppoo, Jurmo ad (Kari Kuokkanen, Aarne Lahti).

Valtakunnallisesta ennätysesintymisestä huolimatta ei lyhytnokkia yhytetty yhtä enempää Varsinais-Suomessa. Mielenkiintoinen kesähavainto.

LUMIHANHI (10, 2:11)

Anser caerulescens

13.5. Raisio, Raisionlahti 2E (Hannu Kormanen). 19.8.—6.11. Turku, Uittamo-Ruissalo (Jarmo Laine). Edellinen havainto on vuodelta 1983.

PUNAPÄÄNARSKU (5, 1:4)

Netta rufina

30.5.—3.6. Perniö, Saarenjärvi n (Jukka K Nurmi). Edelliset havainnot vuosilta 1969, 1973, 1984, 1986 ja 1987.

NIITYTSUOHAUKKA (20, 2:8)

Circus pygarcus

19.5. Raisio, Raisionlahti ad n (Vesa Virtanen, Timo Kuusikko).

28.5. Korppoo, Jurmo 2kv k (Tom Lindroos, Hannu Friman, Ahti Vapaavuori ym.).

Kaksi havaintoa vuodessa on 1980-luvun keskitasoa.

KILJU-PIKKUKILJUKOTKA

Aquila clanga/pomarina

5.11. Paimio, Paimionlahti NNE (Daniel Brännkärr).

PUNAJALKAHAUKKA (? , 1:18)

Falco vespertinus

27.—28.5. Perniö, Saarenjärvi 2kv n (Jukka K Nurmi).

TUNTURIHAUKKA

Falco rusticolus

9.4. Paimio, Paimionlahti N (Jarmo Laine, Annika Forsten, Tapani Numminen ym.).

RK tarkistaa havainnot Tunturi-Lapin eteläpuolelta.

PIKKUHUIITTI (3, 2:4)

Porzana parva

12.—14.5. Parainen, Makeanveden allask Ä (Hannu Kormanen, Rauli Lumio ym.).

14.—24.5. Laitila, Otajärvi nr (Jukka Grönlund, Tarmo Nurmi).

Puolet maan pikkuhuuteista tavattiin yllättäen TLY:n alueella.

AVOSETTI (24, 1:2)

Recurvirostra avosetta

27.—28.5. Korppoo, Jurmo (Tom Lindroos, Hannu Friman, Ahti Vapaavuori ym.).

20.—23.4. 1986 Turku, Ruissalo (Mikko Tamminen, Pertti Lainio, Kari Appelblom ym.).

Suomessa tehtiin ainoastaan kaksi avosettihavaintoa.

VALKOSIIPITIIRA (2, 1:1)

Chlidonias leucopterus

29.5. Mietoinen, Mynälahti 2 jp ad (Jukka Sillanpää, Oiva & Heikki Assinen, Rauli Lumio ym.).

Edelliset havainnot (Suomen kolmas ja yhdeksäs) tehtiin Pansion Koivuluo-dossa 8.9.74 ja Halikonlahdella 13.6.78.

POHJANKIISLA (3, 1:1)

Uria lomvia

22.10. Nauvo, Sandö kuolleena kalaverkossa (Ingmar Lundberg, ilmoitti Kari Laine nyk. Karhu).

JÄÄKYHKKY (? , 1:2)

Alle alle

5.—7.11. Uusikaupunki, Kammela tp (Jukka Sillanpää, Pekka Alho, Hannu Klemola ym.).

Bongareille jo painajaisia aiheuttanut jääkyhky asetui vihdoin aloilleen ja oli kaikkien nähtävissä. Löytymispäivänä lintu oli satumaisen peloton kalastellen metrin etäisyydellä.

ISOKIRVINEN (? , 3:n:30)

Anthus novaeelandiae

11.9. Mietoinen, Mynäjoen suisto (Jukka Sillanpää).

15.—16.9. Kustavi, Isokari lkv (Jari Helstola, Juhani Virtanen).

22.—25.10. Korppoo, Jurmo (Jari Helstola, Pekka Alho, Raimo Hyvönen ym.).

Suomen isokirvishavainnot keskittyivät Porin seudulle, missä nähtiin pieniä parviakin. Esiintyminen ei kuitenkaan ole huippuvuoden 1968 tasoa. Silloin nähtiin 63 yksilöä, nyt 45.

NUMMIKIRVINEN (30, 1:2)

Anthus campestris

9.6. Korppoo, Jurmo (Aarne Lahti, Kari Kuokkanen).

VUORIVÄSTÄRÄKKI (3, 2:5)*Motacilla cinerea*

8.4. Turku, Yo-kylä S (Hannu Friman).

2.6. Korppoo, Jurmo n (Jari Helstola, Jyrki Normaja, Ari Rivasto ym.).

Edelliset havainnot ovat vuosilta 1970, 1983 ja 1984.

VUORIRAUTIAINEN (0, 1:1)*Prunella montanella*

22.—23.10. Uusikaupunki, Vekara (Raimo Heinonen, Matti Lempiäinen, Raimo Virtanen).

Varsinais-Suomen 329. laji ja Suomen neljäs havainto. Lintu piileskeli katojikoissa näyttäytyen esteettömästi lyhyitä aikoja.

MUSTAPÄÄTASKU (17, 1:10)*Saxicola torquata*

8.10. Pyhäranta, Rihtniemi np rotua maura (Pekka Alho, Hannu Klemola, Jukka Sillanpää).

HIPPIÄISUUNILINTU (13, 2:27)*Phylloscopus proregulus*

12.10. Pyhäranta, Rihtniemi (Pekka Rautiainen, Arto Puolasmaa). 13.10. Kustavi, Isokari (Jari Helstola).

Keskimääräistä runsaampi esiintyminen Suomessa. Myös kirjosiipiuunilintuja nähtiin ennätysmäärä 67 yks., mutta ei enisimmäistäkään TLY:n alueella.

IDÄNTILTALTTI (4, 1:6)*Phylloscopus collybita tristis*

9.10. Kustavi, Isokari r (Jari Helstola, Juhanan Virtanen). 24.10. 1987 Korppoo, Jurmo r (Osma Kivivuori, Jyrki Normaja).

TULIPÄÄHIPPIÄINEN (0, 1:1)*Regulus ignicapillus*

10.5. Korppoo, Jurmo n r (Pekka Alho).

Varsinais-Suomen 328. laji ja kolmas havainto Suomessa. Vaikka lintu poimittiin kahdesti verkosta se ehti kadota ennen bongareiden saapumista.

SEPELSIEPPO (? , 1:4)*Ficedula albicollis*

21.5. Korppoo, Jurmo 2kv k (Tapani Numminen, Annika Forsten).

PARTATIAINEN (5, 1:1)*Panurus biarmicus*

28.4. Raisio, Raisionlahti 2 (Esa Lehtikoinen).

Toinen linnuista todettiin koiraaksi.

MUSTAOTSALEPINKÄINEN (15, 3:9)*Lanius minor*

23.5. Lemu, Nynäinen (Pekka Alho, Jarmo Komi).

29.5. Korppoo, Jurmo (Hannu Friman, Tom Lindroos, Ahti Vapaavuori ym.).

29.—30.5. Perniö, Laukka k (Jukka K Nurmi).

Huomattavan runsas ja yhtäaikainen esiintyminen.

ARK:n hyväksymät havainnot**PIKKU-UIKKU***Tachybaptys ruficollis*

22.10. Uusikaupunki, Esimo tp (Jukka Sillanpää, Hannu Klemola, Tapani Veistola).

KATTOHAIKARA*Ciconia ciconia*

20.2. Kiikala, Omenajärvi 3 (Jyrki Erikäinen).

23.5. Lemu, Nynäinen (Pekka Alho, Jarmo Komi).

4.6. Perniö, Kestriikki (Jarmo Markkanen).

8.6. Perniö, Pohjanjärvi (Jukka K Nurmi).

20.—21.6. Perniö, Sauru (Jukka K Nurmi).

PIKKUJOUTSEN*Cygnus columbianus*

20.2. Pyhäranta, Rihtniemi ad m (Tapani Santamaa, Anna Innola).

16.4. Perniö, Torkkila 2 2kv (Jukka K Nurmi).

13.5. Perniö, Saarenjärvi ad (Jukka K Nurmi).

14.—16.10. Perniö, Torkkila 2 +1kv (Jukka K Nurmi, Juha Ahvonen).

Nummikirvisestä tehtiin vain yksi havainto. Kuvassa Shellin pesivä lintu vuodelta 1979.

Hylätyt havainnot**NIITYSUOHAUKKA *C. pygarcus***

3.9. Paimio, Paimionlahti.

KILJUKOTKA *A. clanga*

26.4. Kaarina, Rauvolanlahti E.

MÄNTYSIRKKU *E. leucocephalus*

14.—15.11.1987 Uusikaupunki, Kuivirauomo n.

TUNDRAHANHI*Anser albifrons*

16.4. Perniö, Laukanlahti 2 ad (Jukka K Nurmi).

18.4. Mietoinen, Hietämäki ad (Tapani Numminen, Annika Forsten).

24.4. Perniö, Ylikylä 2 kv (Tom Lindroos ym.).

29.4. Kiikala, Omenajärvi 2kv (Jyrki Erikäinen).

29.4. Perniö, Saarenjärvi 3 ad (Jukka K Nurmi, Juha Ahvonen).

30.4.—3.5. Taivassalo, Kolkanaukko 2kv (Tom Lindroos, Tapani Numminen ym.).

20.5. Salo, Halikonlahti 2 kv (Hannu Friman, Tom Lindroos, Tapani Missonen).

28.8. Korppoo, Jurmo 2kv (Mikael Nordström, Rasmus Mäki).

14.10. Perniö, Torkkila 2ad 2juv (Jukka K Nurmi).

16.10. Perniö, Laukka 1kv (Jukka K Nurmi).

TUNDRA/KILJUHANHI*Anser albifrons/erythropus*

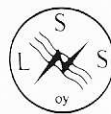
29.4. Kiikala, Omenajärvi 5 2kv (Jyrki Erikäinen).

Tämän numeron
väripainatuksen
on lahjoittanut
Lounais-Suomen Sähkö Oy

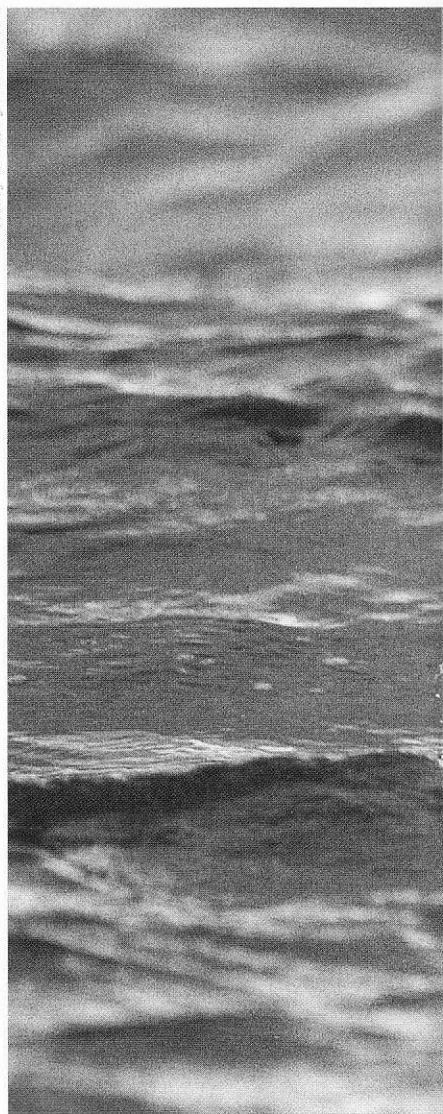

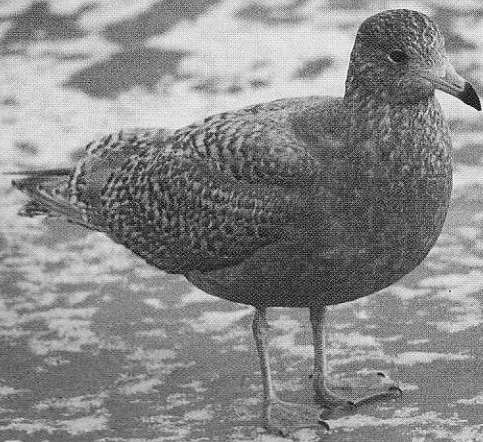
Lumihanhi viihtyi Turun rannoilla koko
syksyn. Snögäs

Jurmon vakioverkoista poimittu tulipää-
hippiäinen. Brandkronad kungsfågel

Jääkyyhky armahti bongarit vihdoin
Uudessakaupungissa. Alkekung

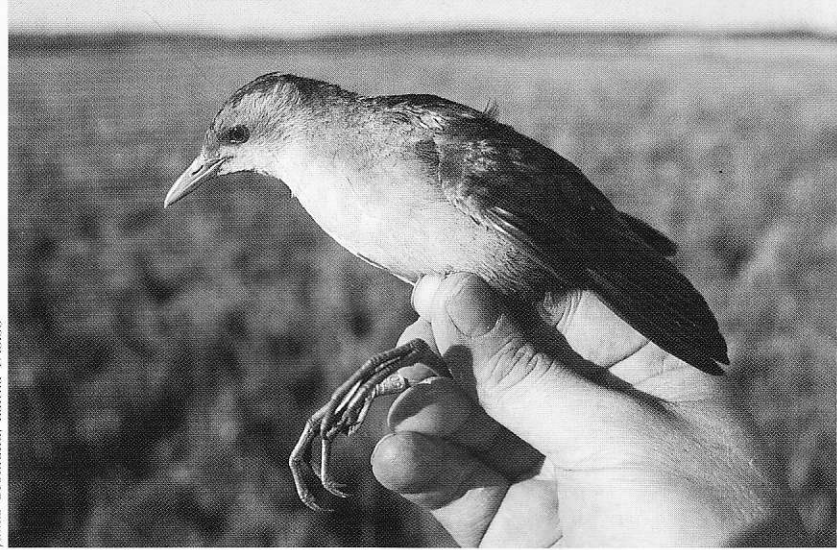

Talvinen Turun satama on isolokin varmissa tapaamispaikkoja. Vittrutt

Jukka Grönlund, Lahti 17.5.88

Otajärven pikkuhuitti sai renkaan koipeensa. Mindre sumphöna

HARMAASORSA *Anas strepera*
18.4. Paimio, Paimionlahti 2 kn (Jari Helstola, Tarmo Nurmi, Juhan Rajander).

20.4. Kaarina, Kuusistonlahti k (Esko Gustafsson).

29.4. Kiikala, Omenajärvi kn (Jyrki Erikäinen).

30.4. Pyhäranta, Rihtniemi 2 kn NNE (Jukka Sillanpää ym.)

21.5. Korppoo, Utö kn, k myös 22.5. (Hannu Klemola, Jarmo Komi).

29.5. Turku, Liisankari k (Jarmo Laine).

13.7. Uusikaupunki, Syväletto n+9pull (Hannu Virtanen).

Uudenkaupungin poikue on ensimmäinen hyväksytty pesinnän Varsinais-Suomessa varmistava havainto.

KYHMYHAAHKA
Somateria spectabilis

10.4. Pyhäranta, Rihtniemi +2kv k N (Tapani Santamaa).

16.4. Pyhäranta, Rihtniemi +2kv k N (Anna Innola ym.).

7.5. Pyhäranta, Rihtniemi +2kv k N (Jukka Sillanpää ym.).

12.—13.12. Korppoo, Jurmo 1kv (Hannu Friman ym.).

ALLIHAHKA *Polysticta stelleri*
27.11. Turku, Ruissalo jp k 28 np (Pekka Alho, Tom Lindbom ym.).

1.12. Turku, Airisto n. 30 np (Jari Helstola, 3.12. Parainen, Mustfännö 2 np (Tapani Numminen ym.).

5.12. Naantali, Luonnonmaa 1kv (Hannu Kormanen).

11.12. Korppoo, Jurmo-Aspö 3 np (Jari Helstola, Pasi Laaksonen, Tarmo Nurmi).

13.12. Korppoo, Jurmo np (Hannu Friman).

17.—18.12. Korppoo, Jurmo np (Jyrki Normaja).

Runsas esiintyminen joulukuussa.

HAARAHUKKA *Milvus migrans*
23.5. Salo, Halikonlahti S (Sture Lindholm).

28.5. Taivassalo, Kolkanaukko (Hannu Klemola, Tom Lindbom).

2.6. Uusikaupunki, Kukainen (Jukka Grönlund).

26.7. Perniö, Teijo (Jukka K Nurmi).

MUUTTOHAUKKA *Falco peregrinus*
26.4. Mietoinen, Mynälahti ad (Hannu Kormanen).

26.8. Turku, Ävik ad (Erkki Jokinen).

6.9. Korppoo, Utö ad (Markku T Santamaa).

24.9. Mietoinen, Mynälahti 1kv (Hannu Kormanen, Ari Linna).

ARK-lajiluettelo 1.1.1990 alkaen

jääkuikka
jääkuikka-laji
pikku-uikku
mustahaikara
kiljuhanhi
kyhmyhaahka
kiljukotka-laji
haarahaukka
niitty/arosuoehaukka
muuttohaukka
kiiruna
viiriäinen
keräkurmitsa
heinäkurppa
rantakurvi
leveäpyrstökihu
tunturikihu
isolokki
pikkukajava
mustatiira ei jp
pikkutiira
etelänkiisla
sininärihi
valkoselkätikka
lapinuunilintu
sepelrastas syksyllä
lapintiaainen
keltahemppo
pikkusirkku
kultasirkku
kuukkeli
nokivaris

ARK:n kokoonpano

Tom Lindroos (pj.)
Tapani Numminen (siht.)
Hannu Friman
Hannu Klemola
Jussi Lindström
Ari Linna
Jarmo Komi
Täytetyt RK/ARK-lomakkeet
tulee toimittaa sihteerille.

KERÄKURMITSA
Charadrius morinellus
22.5. Korppoo, Jurmo 6 (Tapani Numminen ym.).

SUOSIRRI *Calidris alpina*
1.1. alk. Korppoo, Jurmo tp (Hannu Koskinen, Timo Palomäki, Jukka Pessa ym.).

Havainnosta tehtiin ilmoitus ARK:lle poikkeavan ajankohdan vuoksi.

HEINÄKURPPA *Gallinago media*
6.—9.9. Turku, Ävik (Mikko Tamminen, Henrik Svanström).

18.9. Mietoinen, Mynäjoen suisto (Jukka Sillanpää).

25.9. Perniö, Laukka (Jukka K Nurmi).

LEVEÄPYRSTÖKIHU
Stercorarius pomarinus
14.5. Uusikaupunki, Liesluoto ad m klo 7.41 (Esko Gustafsson ym.).
14.5. Pyhäranta, Rihtniemi ad N klo 8.19 (Hannu Virtanen).

TUNTURIKIHU
Stercorarius longicaudus
4.9. Uusikaupunki, Vasikkakari ad (Tapani Santamaa).

ISOLOKKI *Larus hyperboreus*
21.4. Salo, Halikonlahti 3 kv (Hannu Friman, Tom Lindroos).

6.—13.11. Mietoinen, Mynälahti 1—2kv (Jukka Sillanpää, Marja Ahokas).

5.12. Naantali, Luonnonmaa 1kv (Hannu Kormanen).

11.12. Korppoo, Jurmo 1kv (Jari Helstola, Pasi Laaksonen, Tarmo Nurmi).

15.12. Dragsfjärd, Bengtskär 1kv (Jari Helstola).

PIKKUKAJAVA *Bissa tridactyla*
10.1. Korppoo, Jurmo 2kv (Jyrki Pynnönen, Jan Lindström, Jari Talvio).

28.4. Dragsfjärd, Bengtskär 2kv (Jari Helstola).

7.10. Nauvo, Prosvik 1kv SW (Hannu Friman).

PIKKUTIIRA *Sterna albifrons*
24.5. Raisio, Raisionlahti 2 (Hannu Klemola), 27.5.—5.6. Korppoo, Jurmo 2 soidintelemaa (Ahti Vapaavuori ym.).

ETELÄNKIISLA *Uria aalge*
6.5. Korppoo, Jurmo (Samu Nurmi, Kalle Ruokolainen).

7.7. Uusikaupunki, Ruskio S (Jukka Grönlund).

Vaikka laji esiintyykin säännöllisesti kesällä Korppoon ulkosaaristossa, on pesintä edelleen varmistamatta.

SININÄRHI *Coracias garrulus*
1.6. Korppoo, Jurmo (Ahti Vapaavuori ym.).

VALKOSELKÄTIKKA
Dendrocopos leucotos
12.3. Kustavi, Anavainen k (Mika Miettinen, Veikko Rinne ym.).

SEPELRASTAS *Turdus torquatus*
15.—16.10. Korppoo, Utö np (Tapani & Simo Veistola, Juha-Pekka Penttilä).

Ensimmäinen ilmoitettu syyshavainto 1980-luvulta.

PIKKUSIRKKU *Emberiza pusilla*
28.2.—2.3. Raisio, Tammisto (Hannu Kormanen).

ARK-havaintoja aikaisemmilta vuosilta

PIKKUJOUTSEN *Cygnus columbianus*
7.10.1984 Uusikaupunki, Kittamaan silta 2ad 4juv (Mikko Tamminen, Matti Pajunen).

22.4.1985 Sauvo, Tapila 3 ad (Jouko Hakala).

TUNDRAHANHI *Anser albifrons*
24.10.1987 Korppoo, Jurmo 32+44+18 m (Jyrki Normaja ym.).

HARMAASORSA *Anas strepera*
27.4.1986 Uusikaupunki, Letto k N (Tapani Numminen, Matti Eloranta) 1. ja 5.5. 1987 Uusikaupunki, Kulju kn (Tapani Numminen, Tom Lindroos ym.).

ISOLOKKI *Larus hyperboreus*
23.4.1986 Naantali, Neste 2-3kv (Mikko Tamminen).

25.12.1987 — helmikuu 1988 Turku, Aarajoki 1kv (Esko Gustafsson ym.).

ETELÄNKIISLA *Uria aalge*
29.6.1987 Korppoo, ulkosaaristo 3 (Jukka Grönlund).

29.7.1987 Korppoo, ulkosaaristo 2 (Jukka Grönlund).

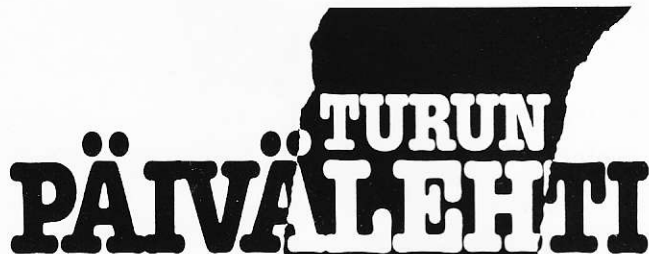
Sammanfattning

Rariteterna i Egentliga Finland år 1988

Under året anträffades i Finland ett rekordstort antal fågelarter, cirka 340. Vissa rariteter bl a spetsbergsgåsen, snögåsen, den rödhuvade dykanden, kungsfågelsångaren och den svartpannade törnskatan förekom ovanligt rikligt.

I Egentliga Finland var läget däremot inte lika bra. Riksraritetskommittén godkände 33 observationer, ett medelmåttligt antal. Nya arter för landskapet var gråliran, den bandkronade kungsfågeln och den sibiriska järnsparven. Överraskande nog anträffades inte en enda taigasångare trots jättemånga observationer i de övriga delarna av landet. Likaså var förekomsten av vadare ringa. Lokalararitetskommittén garnskade 77 observationer, också ett medelstort antal.

I texten listas först observationerna godkända av RK, sedan de förkastade observationerna och till sist observationerna godkända av ARK.

TURUN
PÄIVÄLEHTI

PL 230 20101 TURKU

921-392 111

Seppo Pekkala esitti jälleen luettelon maakunnan petolintukantojen suuruuksista (Pekkala 1989) alunperin arvio on tehty Pertti Sauroilan pyynnöstä turkulaisten petolintuharrastajien toimesta ja olen itsekkin mukana listan laadinnassa (Saurola 1985).

Olen ollut sekä uuden että 1970-luvun lintuatlaksen vetäjänä ja tämä aineisto on yhdessä omien havaintojen ja asiasta käytyjen keskustelujen kanssa ollut perusteena tälle kirjoitukselle.

Atlasaineistot

Olen oheisiin taulukoihin 1 ja 2 käyttänyt hallussani olevia nykyatlaksen tietoja sekä laskenut samalla ruutujaolla (= uusi) Atlaskirjasta (Hyytiä ym. 1983) vanhan atlaksen vastaavat tiedot. Luvut kuvaavat varmojen (V), todennäköisten (T) ja mahdollisten (M) pesintöjen ruutulukumäärää aineistossa. Lukuja tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että TLY:n atlasalue käsittää yhteensä 175 ruutua. Näistä on useita kymmeniä (noin 35) ns. saaristoruutuja, joilla petolintuja ei pesi käytännöllisesti katsoen lainkaan.

Oma näppituntumani on, että uudessa atlasaineistossa on vanhaan verrattuna selvästi paremmat tiedot ennenkaikkea Varsinais-Suomen sisämaasta kun taas rannikko ja huomattavat osat saaristoa ovat ehkä samalla tavoin edustettuna aineistossa molemmilla kerroilla. Tietysti aineistossa on ruutukohtaisia eroja, mutta laajassa aineistossa niiden vaikutus ei ole kovin suuri.

Lintukantojen voisi mielestäni arvioida pysyneen suunnilleen ennallaan, mikäli uuden atlaksen aineisto on 10–15 % vanhaa suurempi. Petolintuihin vaikuttavat merkittävästi myös myyrien määrät. Vanhassa atlasaineistossa ovat mukana hyvät myyrävuodet 1974 ja 1978, mutta uudessakin on kaksi hyvää vuotta; 1986 ja 1989. Aineistoa ehkä näiltä vuosilta on huonoimmin ensimmäisen atlaksen käynnistysvuodelta 1974.

Mikko Tamminen, Turku 16.6.85

Varsinais-Suomen petolintukannat ja niiden kehitys

Esimerkkinä lintuatlastulosten käyttömahdollisuuksista tarkastellaan tässä petolintukantoja vanhan ja uuden atlaksen pohjalta. Aiemmin esitetyt arviot kannan suuruudesta tulevat osin uuteen valoon.

Esko Gustafsson

Pöllöt

Huuhkaja *B. bubo*

Pekkalan arvio on edelleen sama kuin vuonna 1985 eli 300 paria. Saurola on laskenut Varsinais-Suomen maa-alaksi 10 000 km² ja arvioi tiheydeksi yli 2 paria/100 km². Atlasaineistojen (100/116) mukaan tuntuisi kanta pysyneen suunnilleen samana 10 viime vuoden aikana ja koska huuhkajaa oli tavattu 116 ruudulla (koko 10×10 km eli 100 km²), niin myös 300 paria tuntuu oikealta suuruusluokalta. Todennäköisesti huuhkajaa esiintyy lähes jokaisella kunnollisella ruudulla. Melkoisella osalla atlasruutuja pesii myös useampia kuin kaksi huuhkajaparia, joten arviota voi pitää varovaisena. Oma arvio on 350 paria.

Hiiripöllö *S. ulula*

Vanha atlas ja vielä Saurolan selvityskään eivät pitäneet hiiripöllöä Varsinais-Suomen pesimälintuna. Vuoden 1986 14 pesivää paria ja tiedot kesän 1989 muutamasta pesinnästä sekä uuden atlasen 10 ruudun havainnot antavat aiheen olettaa pesimäkannaksi 0–30 paria.

Varpuspöllö *passerinum*

Saurolan arvio on 50 ja Pekkalan uusin arvio 30 paria. Atlasaineistossa ovat määrät 20/13. Lajin vaikea havaittavuus estää kunnollisten arvioiden teon mutta olisin taipuvainen hyväksymään korkeamman arvion eli oma arvioni on 30–50 paria. Kanta lienee pieneneeseen päin ainakin atlaslukujen valossa. Kaikkien pesimävarmuusryhmien määrä on uudemmassa pienempi eli kyse ei ole vain satunnaishavaintojen määrän laskusta.

Lehtopöllö *S. aluco*

Saurolan arvio on 250 ja Pekkalan uusin arvio 100–150 paria. Atlasaineistossa ovat määrät 85/52. Saurolan mukaan keskimääräinen tiheys oli 3.1 paria/100 km². Uuden atlasen aineistosta tämä antaisi tuloksen 150 paria. Tämä Pekkalan

yläraja tuntuu oikealta, sillä vaikka lajin tiheys ei joka ruudussa täytä olisikaan niin jostain ruudusta laji on varmasti jäänyt havaitsematta. Lajin kannanlasku on ollut varsin raju viimeisen 10–15 vuoden aikana. Arvioisin kannan atlasaineiston pohjalta laskeneen puoleen viime vuosikymmenen luvuista.

Viirupöllö *S. uralensis*

Saurolan arvio on 50 ja Pekkalan uusin arvio 70 paria. Atlasaineisto asettaa nämä luvut mielestäni epäilyttävään valoon, sillä ne ovat vain 18/18 ja uusimmassa atlasessa on vain yhdeksältä ruudulta varma pesimähavainto. Saurolan mukaan Hämeen parhailta alueilla on tiheys 3.5 paria/100 km². Tämä antaisi luvun 63 paria. Mutta tiheys ei Varsinais-Suomessa todellakaan ole samaa luokkaa kuin Hämeessä ja mielestäni kanta-arvio on yli-imitoitu. Oma arvioni on 30 paria. Kanta ei ole ainakaan nousussa, vaan paremminkin laskussa.

Lapinpöllö *S. nebulosa*

Aiemmat tiedot eivät tunne lajia pesivänä Varsinais-Suomesta. Kesä 1989 muutti tämän. Atlasaineistossa on kaksi pesimähavaintoa ja tiedossa on kolmaskin. Kanta-arvio 0–5 paria.

Taulukko 1. Pöllöjä koskevien tietojen jakautuminen eri pesimävarmuuksiin.

Antal atlasrutur med information om ugglor i de olika säkerställningskategorierna (V=säker, T= sannolik, M=möjlig).

	Atlas 1974–78				Atlas 1986–89			
	V	T	M	yht.	V	T	M	Yht.
Bub bub	70	19	11	100	72	30	14	116
Sur ulu	—	—	—	—	8	1	1	10
Gla pas	4	7	9	20	3	6	4	13
Str alu	47	14	24	85	30	8	15	52
Str ura	11	3	4	18	9	4	5	18
Str neb	—	—	—	—	2	—	—	2
Asi otu	41	5	11	57	60	12	7	79
Asi fla	—	5	3	8	4	7	9	20
Aeg fun	46	10	21	77	69	20	7	96

Sarvipöllö *A. otus*

Saurolan arvio on 50–500 ja Pekkalan uusin arvio 5–500 paria. Atlastiedot ovat 57/79. En pysty kommentoimaan arviota tai kannanmuutoksia mihinkään suuntaan. Sarvipöllön luvuissa vanhassa atlasessa tuntuu varmasti hyvän myyrävuoden 1974 huono mukanaolo aineistossa.

Suopöllö *A. flammeus*

Saurolan arvio on 0–10 ja Pekkalan uusin 1–10 paria. Atlastiedot ovat 8/20. Uudessa atlasessa on varma pesimähavaintokin 4 ruudulta ja todennäköinen 7 ruudulta. Pelkästään jo nämä tiedot antavat ymmärtää arvion olevan liian pieni. Arvelen kysymyksessä olevan saaristossa pesivän suopöllökannan jääminen kokonaan pois arvioinnista tai sen arvioiminen liian pieneksi. Onhan Jurmossakin parhaina vuosina ollut kolme paria suopöllöjä. Oma arvioni on 0–40 paria. Kanta vaihtelee niin runsaasti eri vuosina, että mitään trendiä en uskalla arvioida.

Helmipöllö *A. funereus*

Saurolan arvio on 300–900 ja Pekkalan uusin 10–1000 paria. Atlastiedot ovat 77/96. Uusin arvio tunnetaan hyvältä. Atlasaineisto ei viittaa kannanmuutoksiin.

Päiväpetolinnut

Mehiläishaukka *P. apivorus*
Saurolan arvio on 150 ja Pekkalan uusin 100 paria. Atlastiedot ovat 72—566. Varmojen ja todennäköisten pesintöjen osalta luvut ovat 34/28. Saurolan mukaan keskimääräinen tiheys Etelä-Suomessa on 3 paria/100 km². Pekkalan arvio viittaa selvästi pienempään tiheyteen samoin kuin atlastiedotkin. Laji on vaikea, mutta olisikohan sittenkin niin, että arvio on alakantissa. Oma en kuitenkaan uskalla esittää. Lajin kanta ei ainakaan tunnu olevan nousussa.

Ruskosuohaukka *C. aeruginosus*
Saurolan arvio on 20 ja Pekkalan uusin arvio 10—20 paria. Atlastiedot ovat 42/38. Varmojen ja todennäköisten pesintöjen osalta luvut ovat 30/27. Mielestäni jo tämä riittää osoittamaan em. arviot liian pieniksi. Itse olen havainnut 1980-luvulla ruskosuohaukan pesimäaikana 14 paikalla (yht. 20 paria). Laskin kartalta ilman mitään kyselyä tietooni tavalla tai toisella tulleet muut pesimäpaikat (yht. 8 paikkaa). Näiden tietojen pohjalta oma arvioni tämänhetkiseksi ruskosuohaukakannaksi on 35 paria. Laji oli mielestäni hieman kateissa viime vuosikymmenen vaihteessa, mutta nyt on jälleen lähes saavutettu 15 vuoden takainen taso pesimäkannassa.

Sinisuohaukka *C. cyaneus*
Saurolan arvio on 0 ja Pekkalan uusin 1—10 paria. Atlastiedot ovat 0/12. Uudemman atlaksen tiedoista koskee 7 vain mahdollista pesintää, joten oma arvioni on käytännössä sama kuin Pekkalan eli 0—10 paria. Lajista on olemassa myös vanhoja pesimätietoja Varsinais-Suomesta, joten kannan kehityksestä ei mielestäni tule tehdä kovin merkittäviä johtopäätöksiä atlasaineiston pohjalta. Laji on tuskin kuitenkaan vähentynyt.

Kanahaukka *A. gentilis*
Saurolan arvio on 350 paria ja Pekkalan uusin arvio on sama. Atlastiedot ovat 118/108. Saurolan tiheysarvio (2—4 paria/100 km²) ja atlastiedot käyvät varsin hyvin yhteen

ja ne sopivat Pekkalan arvioon. Kanahaukan alamäki näkyy myös atlasaineistossa.

Varpushaukka *A. nisus*
Saurolan arvio on 600 ja Pekkalan uusin arvio 500 paria. Atlastiedot ovat 93/100. Saurolan mukaan tiheydet vaihtelevat 4—8 paria/100 km². Varpushaukan piileskelevyys on varmasti ollut syynä atlaksen näinkin pieniin numeroihin. Laskien vaikkapa 120 ruudulla ja 6 parin tiheydellä saadaan kannaksi yli 700 paria. Pekkalan arvio tuntuu liian varovaiselta ja oma arvioni on 600 paria. Atlastiedot eivät vahvista lajin oletettua lisääntymistä.

Hiirihaukka *B. buteo*
Saurolan arvio on 250 paria ja Pekkalan uusin arvio on sama. Atlastiedot ovat 111/101. Saurolan aineistossa keskimääräinen tiheys oli 2.6 paria/100 km². Hiirihaukan tiheys vaihtelee varsin paljon jo yhdenkin maakunnan alueella. Tämän vuoksi mielestäni ei ole perusteita muuttaa arviota. Atlastiedot viittaavat kannan pienenemiseen 10—20 % viime vuosikymmenen tasosta.

Kalasääski *P. haliaetus*
Saurolalla ei ole maakuntakohtaisia arviota. Pekkalan arvio on 60 paria. Atlastiedot ovat 78/74. Varmojen ja todennäköisten pesintöjen suhde vanhassa ja uudessa atlaksessa on 58/44. Atlasaineistoa väristää se, että vanhassa atlaksessa on mukana varmasti koko sääksiaineisto, mutta uudessa vain muiden atlastietojen mukana tulleet sääksihavainnot. Täten tietoja kannan kehityksestä en uskalla kommentoida muuten kuin toteamalla, että tuskin ovat lisääntyneet. Arvelisin kannan olevan yli Pekkalan arvion, sillä hänen omassa kirjoituksessaan todettiin sääksiä asustelevan 58 paikalla vuonna 1988. Tuskin kaikkia sääksiä sentään tiedetään ja pesimättömätkin reviiriä pitävät linnut on mielestäni tämän tyyppisissä arvioissa laskettava pareiksi. Oma arvioni on 75 paria.

Tuulihaukka *F. tinnunculus*
Saurolan arvio on 10—50 ja Pekkalan uusin arvio 5—20 paria. Atlastiedot ovat 93/40. Uudessa atlaksessa on varma pesintä vain 3 ruudussa. Pekkalan arvio tuntuu mielestäni varsin hyvältä enkä olisi sitä valmis nostamaan atlasaineistokkaan pohjalta. Uudessa atlaksessa on vanhaan verrattuna varsin erilainen suhde satunnaishavaintojen ja varmojen pesintöjen välillä. Tämä viittaa mielestäni pesivän kannan harvalukuisuuteen tällä hetkellä. Tuulihaukka on eniten vähentynyt haukka viimeisen 15 vuoden aikana. Kanta on pienentynyt alle puoleen.

Ampuhaukka *F. columbarius*
Saurolan arvio on 10 ja Pekkalan uusin arvio 5—10 paria. Atlastiedot ovat 21/18. Uudessa atlaksessa on varmoja tai todennäköisiä pesintöjä vain 4 kpl. Satunnaishavainnot viittaavat arvioita suurempaan kantaan, mutta en silti uskalla veikata muuta kuin kommentin, että arviot tuntuvat varovaisilta. Atlasaineistot viittaavat lajin vähenemiseen, verrattaessa erityisesti varmoja pesintöjä tuulihaukan vastaavaan tilanteeseen.

Nuolihaukka *F. subbuteo*
Saurolan arvio on 150 ja Pekkalan uusin 100—150 paria. Atlastiedot ovat 79/90. Atlaksen tiedot viittaavat vakaaseen kantaan. Saurolan mukaan keskimääräinen tiheys Etelä-Suomessa olisi 1.7 paria/100 km² ja suoraan atlastiedoista laskien tulisi kannaksi 153 paria. Oma arvio kannaksi on siis 150 paria.

Lopuksi

Esitettyihin lukuihin tulee suhtautua tietyllä varovaisuudella. Sillä ne ovat syntyneet samojen aineistojen uudelleen pyörittämisellä. Halusin kuitenkin kirjoittaa tämän jutun ennen kaikkea osoittaakseni atlasaineistojen mielenkiintoisuuden tältäkin kannalta. Kiitos kuitenkin Seppo Pekkalle petolintujen kanta-arvioinneista, sillä valmista työtä on helppo kritisoi-

Hiirihaukkakanta näyttää hieman taantuneen 1970-luvulta. Ormvråkkbeståndet minskar sakta.

Sinisuhaukan pesintä on edelleen epäselvää. Häckar den blåa kärrhöken i landskapet eller inte?

Taulukko 2. Päiväpetolintuja koskevien tietojen jakautuminen eri pesimävarmuuksiin.

Antal atlasrutor med information om rovfåglar i de tre olika säkerställningskategorier (V=säker, T=sannolik, M=möjlig).

	Atlas 1974—78				Atlas 1986—89			
	V	T	M	yht.	V	T	M	Yht.
Per api	7	27	38	72	6	22	38	66
Cir aer	22	8	12	42	8	19	11	38
Cir cya	—	—	—	—	1	4	7	12
Acc gen	85	15	18	118	70	19	19	108
Acc nis	35	14	44	93	43	27	30	100
But but	52	24	35	111	35	32	34	101
Pan hal	49	9	20	78	29	15	30	74
Fal tin	20	21	52	93	3	14	23	40
Fal col	10	3	8	21	1	3	14	18
Fal sub	21	21	37	79	26	27	37	90

da (toivottavasti rakentavasti). Muistakin lajeista toivoisi esitettävän maakuntakohtaisia arvioita, sillä niitä tarvitaan ainakin joskus (???) ilmestyvään Varsinais-Suomen Linnut -kirjaan.

Kirjallisuus

- Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen Lintuatlas. -Lintutieto, Helsinki.
- Pekkala, S. 1989: Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1989. -Ukuli 20:4—9.
- Saurola, P. 1985: Finnish birds of prey: status and population changes. -Ornis Fennica 62:64—72.

Sammanfattning

Rovfågelbestånden i Egentliga Finland

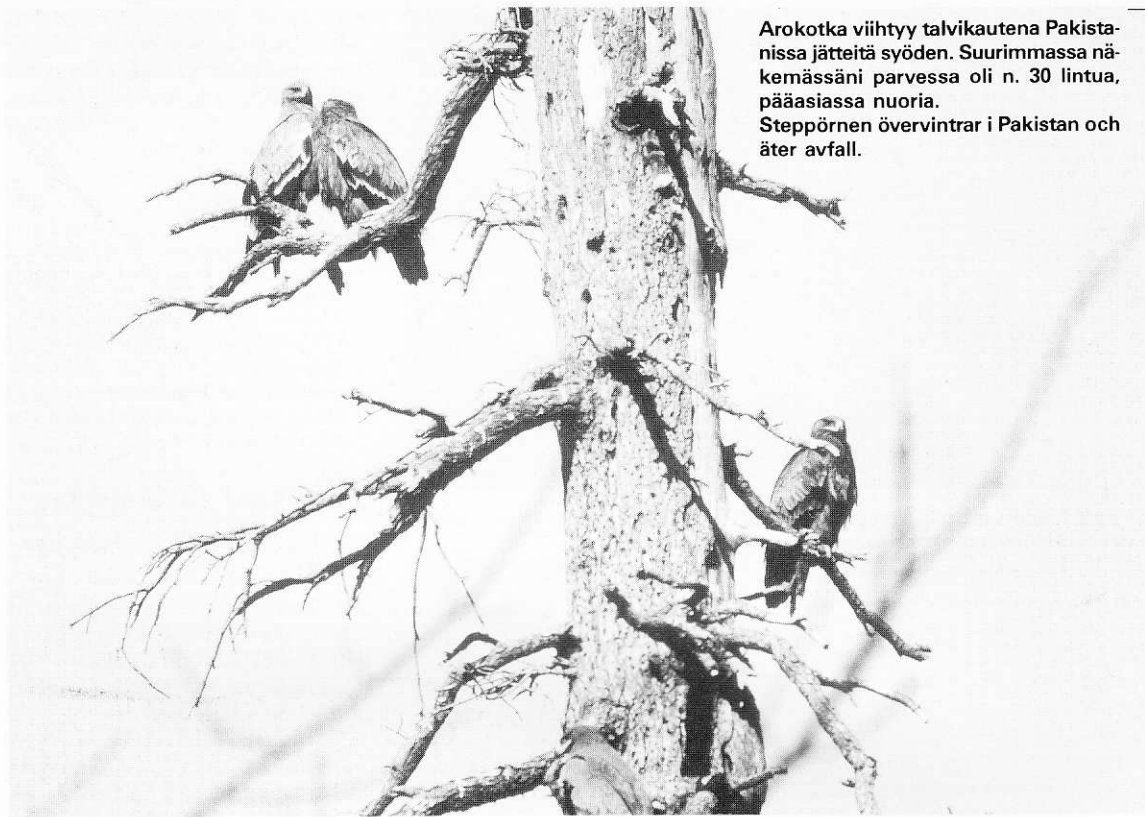
Rovfågelbestånden granskas i ljuset av materialet från den gamla (1974—78) och den nya (1986—89) fågelatlasen. Materialet är sammanställt i tabellen.

Tornfalkens nedgång är som känt drastisk men också kattugglan har förlorat nästan hälften av beståndet. Sparvugglan, duvhöken och ormvråken visar en sakta nedgående trend. Den bruna kärrhöken har nått 1970-talets nivå efter en tillfällig nedgång. Nya häckande arter är hökugglan (14 bon år 1986) och lappugglan (tre bon i somras).

Atlasmaterialet ger också anledning att diskutera de tidigare utgivna beståndssiffrorna:

	Gustafsson	Pekkala
berguv	350	300
hökuggla	0—30	
sparvuggla	30—50	30
kattuggla	150	100—150
slaguggla	30	70
lappuggla	0—5	—
hornuggla	?	5—500
jorduggla	0—40	1—10
päruggla	10—1000	10—1000
bivråk	?	100
brun kärrhök	35	10—20
blå kärrhök	0—10	1—10
duvhök	350	350
sparvhök	600	500
ormvråk	250	250
fiskgjuse	75	60
tornfalk	5—20	5—20
stenfalk	?	5—10
lärkfalk	150	100—150

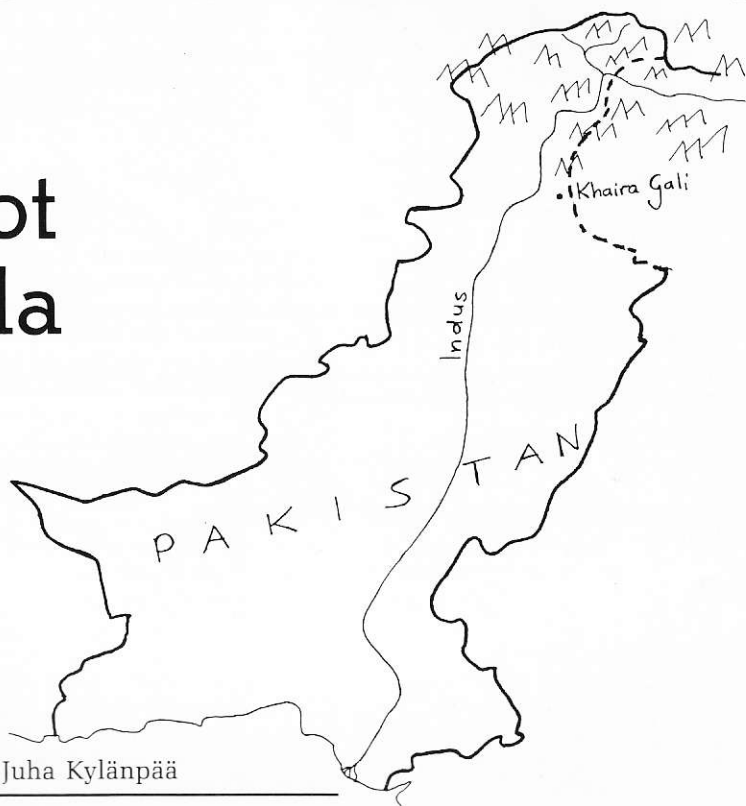
Arokothka viihtyy talvikautena Pakistanissa jätteitä syöden. Suurimmassa näkemässäni parvessa oli n. 30 lintua, pääasiassa nuoria. Steppörnen övervintrar i Pakistan och äter avfall.

Juha Kylänpää

Syksyiset aamuvakiot Himalajalla

Ukulin vakituisen avustajan Juha Kylänpään terveiset tulevat nyt Pakistanista. Syksyinen aamumuuton-tarkkailu Himalajalla oli anniltaan köyhä vaikka Induslaakson tunnettu muuttoreitti olikin lähettyvillä. Muut havainnot tarjoavat eksoottisen lajivalikoiman.

Juha Kylänpää

Aamuisen kahden tunnin vakiomuutontarkkailun tulokset Pakistanin Khaira Galissa syksyllä 1989.

laji/päivä	Syyskuu										lokakuu		yht.
	8	13	14	15	16	19	20	21	22	7	20		
sikra/varpushaukka	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
ruskosuohaukka	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
tuulihaukka	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
isotururikyvyhky	—	—	—	—	—	6	9	—	—	—	—	—	15
alppikirskuja	124	55	—	10	—	7	31	1	12	—	—	—	240
pääskykirskuja	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
kirskuja sp	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
pikkukuru	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
kiuru sp	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
haarapääsky	—	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	4
ruostepääsky	—	3	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	8
haara/ruostepääsky	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	30
metsäkirvinen	16	16	13	12	1	11	3	2	2	—	—	—	76
vuorivästäräkki	1	2	3	1	—	1	—	1	—	—	—	—	9
punavarpunen	11	22	62	27	12	57	38	16	3	—	—	—	218
ruskovyösirkku	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
pikkulintu sp	30	31	23	10	—	13	7	—	6	—	—	—	120
	186	130	104	62	13	99	88	22	23	36	—	—	737

Veri ja tapa vaativat muutontarkkailuun vaikka asuinpaikka olisi missä. Asuessani syyskuun loppupuolelle asti 1989 Khaira Galin pikkukylässä Pakistanin pohjoisosassa ja käydessäni siellä pari kertaa lokakuussa tarkkailin muuttoa parituntisina aamuvakioina yhteensä yhtenätoista päivänä. Aloitin tarkkailun 15—30 min. ennen auringonnousua jatkaen sitä klo 7.30:een eli kaksi tuntia seisoskelta.

Paikka on Himalajan esikukkuiloilla, pohjoisesta etelään suuntautuvan vuorijonon jatkeella. Näkyvyys avoimelta töppärältä oli hyvä. Utelaita ihmisiä ei paikalle ihme kyllä ilmaantunut. Maailman vilkkaimpiin kuuluva Induksen laakson muuttoreitti on lännessä muutaman kymmenen linnuntiekilometrin päässä. Niinpä odotukset olivat korkealla, kun aloitin ensimmäisen aamun stajauksen.

Yksi perusero havainnoinnissa oli Suomeen verrattuna: lintuja saattoi lentää ohi myös alapuolelta. Kun rintamasuuntani oli noin pohjoiseen, niin alppikirskujen reitti kulki itään selkäni takaa laaksoa pitkin pahimmillaan kait parisataa metriä alempana. No, tulihan treenatuksi päänpöyrytyslihaksia.

Säät olivat tavanmukaisesti lepooisan aurinkoiset lukuunottamatta 16.9., jolloin pilvet hautasivat minut kosteaan näkemäesteeseensä sekä 21.9., jolloin alkoi sataa seitsemältä.

Mitä aamuvakioiden aikana sitten näkyi? Se on kait yksinkertaisinta esittää taulukon muodossa. Mukana ovat kaikki päivät, jolloin olin havaitsemassa; tulos sekin ettei lintuja näy. Aasialaisten lajien suomenkieliset nimet on pyydetty SLY:n nimistötoimikunnalta ja ne ovat vielä epävirallisia (toim. huom.).

Muuton vähyys oli minulle yllätys. Syytä heikkoon liikehdintään oli aikaa miettiä:

1) Muuton normaali vuorokautinen rytmi sekoaa pakollisesti yhtämittaisen Himalajan ylityksen takia. Valitettavasti minulla ei muiden velvollisuuksien takia ollut mahdollista stajata joskus koko päivää (olisinko turhautumatta edes jaksanut) tai eri aikoihin päivästä. Tätä teoriaa vastaan sotii se, että havaittu vähäinen muutto aamutunteina noudatti Suomesta tuttua aikataulua lukuunottamatta ruskosuohaukkoja, jotka aina olivat liikkeellä auringonnousun aikaan.

2) Linnut lentävät Himalajan ylitettyäänkin korkealla. Tosin luulisi niiden valoisan tultua laskeutuvan alemmas levähdyspaikan löytääkseen. Taivaalta ei — sitä yritäessäni — löytynyt kiikariin eikä kaukoputkeen korkealla lentäviä lintuja.

3) Paikka ei ole reittien varrella. Tämä on todennäköisin syy. Läheinen Induksen valtavirta seuraa jokea niinkuin rannikon valtavirta seuraa rannikkoa. Vaikka silti olisi eksymisiä odottanut enemmän.

Tuttuja ja tuntemattomia muuttajia

Aamuvakioiden lisäksi merkkin muistiin tietysti muutakin. Niistä on koottu syysmuuttokatsaus, jossa en enää toista taulun tietoja. Tekstissä mainittu kirja on S:Ali-S.d.Ripley: Handbook of the Birds of India and Pakistan. Compact edition. Delhi 1983.

Heinäkuu—Elokuu

Muutto alkoi 22.8. parinkymmenen alppikirskujan lipuessa itään. Metsäkirvisen sirahdus kuului ensi kertaa 7.9. Seuraava päivä toi idänuunilinnun ja tervapääskyn. 9.8. kähmyili metsäaukion pensaikossa viitakerttunen. Siperian sieppo (*Muscicapa sibirica*) siep-

poili karpäsiä ja lännen kruunuunilinnulla (*Phylloscopus occipitalis*) oli huippu: n. 20 pienellä metsäretkellä. Kolmisen viikkoa tästä eteenpäin opiskelu häittäsi harrastusta. 29.8. ulkoa kuulunut säksäytys keskeytti urdan pönttämisen ja osoittautui kovaksi: Jungle Wren Warbler (*Prinia sylvatica*), jonka levinäisyysalue kirjan mukaan on kaukana Intiassa. Vielä en tiedä toiko havainto maalle uuden lajin vai ovatko kirjan tiedot vanhentuneet.

Elokuun viimeinen oli hyvä päivä: kaksi ruskosuohaukkaa aloittivat lähes päivittäisten havaintojen sarjan ko. lajista. Ensi havainnot tulivat myös punavarpuudesta ja

Juha Kylänpää

Persian pajulinnusta (*Phylloscopus neglectus*). Metsäkirvisen huippu: staijaamatta parikymmentä muutajaa ynnä joitain paikallisia.

Syyskuu

Ensimmäinen päivä ja ensimmäinen kirjosiipiuunilintu sekä idän mehiläishaukka (*Pernis ptilorhynchus*) unohtamatta tervapääskyn ja ruskosuohaukan huippua: kumpaakin kolme yksilöä. Seuraava päivä oli alppikirskujen paras: 475 itään. Kolmas päivä paljasti ruskosiepon. 7.9. nähdyt kolme Persian pajulintua ja seitsemän idänuunilintua tuottivat niiden huipun. Sinirastas ilahdutti. Seuraavana päivänä taas kova: pihan laidalla lepäili hetken kolmen peltosirkun parvi. Kirja tuntee maasta kaksi havaintoa.

Vuoriväsyliikehinnän huippu oli 11.9. jolloin lähitienoilla neljä paikallista. Syksyn ensimmäisiä sinä päivänä edustivat harmaasieppo ja mustaleppälintu. 13.9. tuotti päänvaivaa kaksi riittämättömästi nähtyä, mutta hyvin kuultua ruskovyösirkkua, jotka varmistuivat lailleen vasta viikkoa myöhemmin paremman havainnon myötä. 17.9. syksyn ainoa hippiaisuunilintu ja kirjosiipiuunilinnun huippu, kuusi yksilöä.

Mustapäätasku on Esi-Himalajan tiheästi asuttujen, viljeltyjen vuorenrinteiden tyyppilintuja. Talven ajaksi lintu lentävät tasangon lämpöön. Svarthakad busksvätta är en typfågel på bebodda och odlade bergssluttningar.

Mielenkiintoinen nuolihaukka-havainto tuli 19.9. aamuvakiolla. Paikallisena viikkoja pyörineet kolme nuolihaukkaa saivat aamutuiimaan vartin ajaksi vieraikseen viisi muuta. En onnistunut näkemään lintujen saapumista/poistumista, mutta oli ilmeistä, että ne olivat muutolla. 21.9. sama toistui kolmen vieraan voimin. 20.—21.9. vuorenrinteen laidunta asutti rai-vostuttavan taitavasti pakoillut *Alauda gulgula/arvensis*.

Lokakuu

Hiirihaukka liittyi pinnalistaan 7.10., jolloin nähdyt punavarpuinen ja idänuunilintu olivat syksyn viimeisiä. 20.9. tuli parin viikon tauon jälkeen uutta: kaksi nuorta arokotkaa, Himalajan leppälintu (*Phoenicurus caeruleocephalus*) sekä toistakymmentä Himalajan

tiltalttia (*Phylloscopus sindianus*), joka on tristiksen alalaji ja sen kanssa niin samannäköinen, että lintukirjan antamien harvojen ja suhteellisten tuntomerkkien perusteella lajinmääritys on toisinaan lähinnä arvaamista. Vielä kuun alussa tavalliset mustapäätasku ja harmaa pensastasku (*Saxicola ferrea*) loistivat poissaolollaan. Nuolihaukatkin olivat häipyneet. Yhtään muuttohavaintoa tuottamattoman aamuvakion aikana minä mietin, olisiko Liesluodossa tänään näkynyt alle vai yli 10000 varista.

Sammanfattning

Höststräcket på Himalaja

Höststräcket observerades på september-oktobermorgnarna i norra Pakistan på Himalajas slutningar. Resultatet var skralt (se tabell) trots läget nära den kända fågelrutten i Indus-dalen. Inte tillräckligt nära, antar författaren.

Höstsåsongens övriga observationer presenteras sedan i form av en dagbok. Nämnas kan bl.a. *Muscicapa sibirica*, *Phylloscopus occipitalis*, *Ph. neglectus*, *Saxicola ferrea*, *Phoenicurus caeruleocephalus* och *Prinia sylvaticus* som är en ny art i Pakistan.

ORNIS

INFO

Suomen Lintukeskus vuonna 1990.

Kurkiparvi on vielä hajallaan. Se kasvaa koko ajan. Järjestäytyy kauniiksi parveksi, toimivaksi ja taloudellisesti lentäväksi auraksi. Sinun ansiostasi. Meidän kaikkien lintuharrastajien iloksi.

MATKAILU

LYL

IDEAT

KIIKARIT

VAATTEET

LINTUTAIDENÄYTTELY

KUVAKEHITYSPALVELU

VIDEOT

KIRJAT

INFORMAATIO

JALUSTAT

YHDISTYKSET

LINTUAIHEISET TUOTTEET

KOKOUSTILAT

KAMERAT

ÄÄNITYS

LUKUSALI

Avoinna talviaikana: arkisin 12.00-18.00, lauantaisin 12.00-15.00.

ORNIS FINLANDICA

Suomen Lintukeskus Oy

Albertinkatu 6 · 00150 Helsinki · Finland ☎ 90-660 077

II Suomen lintutieteen kongressi 3.—6.8.1989 Kuopiossa

Mitä tekemistä voi sadalla lintumiehellä olla elokuun vaihteessa Savon sydämessä?

Lintutiedettä ja kalakukkoa

Elokuun ensimmäisenä viikonloppuna pidettiin toinen Suomen lintutieteen kongressi "Linnut 1989" Kuopion yliopiston Canthiassa. Järjestelyistä vastasivat Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen lisäksi Kuopion luonnontieteellinen museo, Kuopion yliopiston soveltavan eläintieteen laitos ja Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys.

Tiedettä tuutin täydeltä

Ohjelma oli tosi tiivis: Perjantaina ja lauantaina oli kumpanakin kaksitoista esitelmää sekä sunnuntaina vielä viisi. Lisäksi oli esillä mm. tusinan verran postereita, uunituoreita lintuatlaskarttoja ja luontokuvia. Informaatiota oli tarjolla sanoin, numeroin ja kuvin yllin kyllin. Vähempikin tietomäärä olisi toki riittänyt, kuumana kesäpäivänä, pää kun pehmenee vähemmästäkin löylytyksestä.

Perjantain esitelmät käsittelivät seurantaa ja suojelua. Asian ytimeen päästiin, kun Ari Rajakangas kumppaneineen osoitti kiistellyn Talaskankaan linnuston vastaavan

suomalaisten kansallispuistojen keskitasoa.

Lauantain aihe oli populaatio- ja käyttäytymisekologia. Päivä oli yhtä suurta jyvaskyläläisnuorten esiinmarssia. Todettakoon, että suurimmasta Helsingin yliopistosta oli eniten esiintyjä, mutta seuraavaksi aktiivisimmat olivat yllättäen korpiyliopistot Jyväskylä ja Oulu. Turkulaisiakin esiintyi kolme, myös Joensuu ja isäntäyliopisto Kuopio mainittiin esiintyjäluettelossa, mutta Åbo Akademin puuttumista taisi harva edes huomata.

Turkulaiset Lapin-kävijät

Turusta oli Kuopioon asti jaksanut tulla kolme esitelmöijää, tohtorimiehiä jokainen. Lennart Saari esitteli Värriön tutkimusaseman toimintaa niin kuin TLY:n helmi-kuun jäsenillassakin.

Kunniajäsenemme Esa Lehikoinen taas kertoi Kevon pönttölintututkimuksesta. Projektiin soiteutuneille turkulaislintumiehille tulivat toukkien papanat huomattavasti

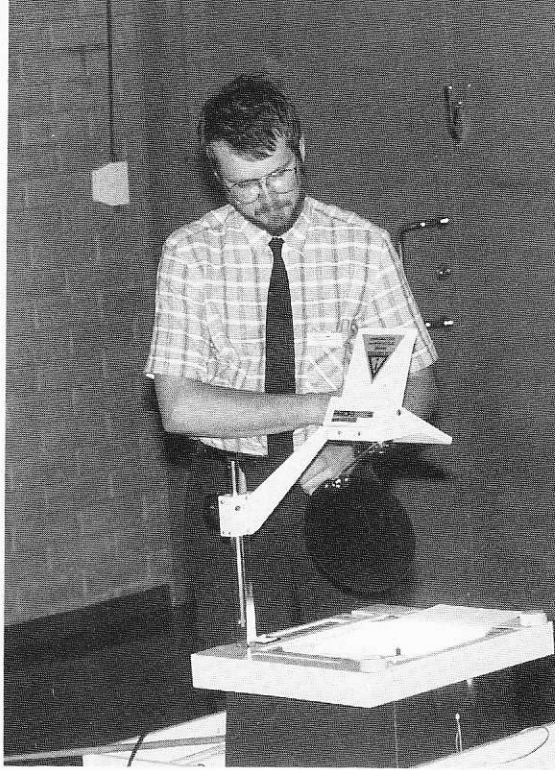
tunturihaukkaa tutummaksi. Tu-loksista jatkoi Erkki Haukioja poh-tien sunnuntain evoluutioteemaan liittyen munaluvun määräyty-mistä.

Amatöörit ja ammattilaiset

Kongressin yleisilme oli nuorekas, viisikymppiset ja sitä vanhemmat herrat olivat poissa. Silmänruoka-kin oli valitettavan vähissä, sillä lintutieteilijät ovat yhä valtaosaksi lintumiehiä. Mainittakoon myös ettei toista kotimaista kieltä koukospaikalla kuultu ollenkaan.

Varsinaisia harrastajia uskaltautui puhujapönttöön tällä kertaa vain muutama, satapäisessä yleisössä ammattilaisten ylivoima oli toki pienempi. Tapahtuma muistuttikin ammattiornitologien kiltiltaa.

Kokous osoitti kuitenkin selvästi, ettei harrastajien ja ammattilaisten rajanveto ole helppoa. Varsin monet nuoret harrastajat rupeavat opiskelemaan biologiaa ja pysyvät opiskeluaikanaanakin linnuille uskollisena. Toisinkin voisi olla, lin-

Prof. Olli Järvinen todistaa.

Valkoselkätiekämies Raimo Pakarinen ja yksi kongressin sadasta piirtoheitinkalvosta.

nut kun ovat luonnon lakeja etsivälle biologille aika hankalia koe-kappaleita. Lisäksi biologinalut näyttävät usein joutuvan maksamaan rakkaudestaan korkean hinnan: työtön nuori lintuohdotori alkaa olla sääntö eikä poikkeus. Näin meillä on laajeneva akateemisen uranputken ulkopuolella vaikuttava biologiryhmä — ikuisista ylioppilaista tohtoreihin — jota ei kukaan toki tohtine leimata diletanteiksi.

Norsunluutornin rauha

Ehkä harrastajien vähyyden vuoksi kongressiväki oli lintumiesjoukko uskottoman kilttiä ja sääseää. Keskustelulle ei ollut paljon kokousaika, joten kysymykset oli pakko pitää yksityiskohdissa. Kuitenkaan illanistujaisissakaan ei havaittu suuria periaatteellisia linjakeskusteluja. Akateemisen lintutieteen tekeminen näyttää olevan tässä normaalitieteen vaiheessa varsin teknistä ja ongelmatonta näperelyä.

Varsin monissa kisällinnäytteenä pidetyissä esitelmissä näkyi

akateemisissa ammattikouluissamme vallalla oleva deduktiivinen, usein ylhäältä alas etenevä tutkimusjärjestely: Jostakin oppikirjasta kaivetusta teoriasta johdetaan hypoteesi, jota testataan kokeella. Havainnoista saatua lukusarjaa myllytetään tietokoneessa kunnes saadaan muutama kaunis käppyrä. Sitten todetaan tukiko tutkimus vanhaa teoriaa vai ei. Herrasmiehen työtä; nopeaa, näppärää ja tehokasta laboratoriotutkimusta. Eikä ainakaan hyvällä onnella tarvitse mennä ulos arktiseen luontoon. Sen arkitodellisuudessa kun on ikäviä häiriötekijöitä, kuten lunta ja jäätä, hyttysistä — käärmeistä puhumattakaan.

Jos harrastajia olisi ollut enemmän mukana, olisi ehkä suistuttu puhumaan jopa tiedepolitiikkaa. Olisipa ollut hauska nähdä eräiden turkulaisten eläinsuojelijatyttöjen ilmeet muutamia fysiologian ja käyttäytymisekologian koejärjestelyjä esitettäessä. Amatööriin rakkaista lintuystävistä kun on tullut ammattilaisten leikkikaluja, joita värjätään ja kastellaan, joihin vedetään piuhvoja ja antureita, joiden pesäpönttöjä siirrellään pitkin

metsiä jne. Vallalla oleva ammatitietikka näyttää oletettavan, että jos munakasta ei saa aikaan rikkomatta munia, niin ei lintutiedettäkään.

Aivan kokonaan asioista pihalle eivät korkeakoulumme vielä uuden tutkintojärjestelmänkään aikana ole vielä ehtineet joutua. Yliopistoalueen ulkopuolisista vaikutuksista kieli esim. professori Olli Järvisen luonnonsuojelullinen uskontunnustus "Suomen havumetsäluonnon pitkäaikaismuutokset ja suojele". Tosin ken tietoa lisää, se tuskaa lisää: Yksikään lintulaji koko pohjoisella havumetsävyöhykkeellä ei ole sukupuuttovaarassa, eikä liioin täydellistä ja puhdasta havumetsää ole olemassa missään muodossa. Ei edes Talaskankaalla, jonka kettinkimiehillä muuten oli kokouksessa kiiltokuvamaisen kaulan valokuvanäyttely.

Jatkossa enemmän harrastajallekin

Tavalliset lintumiehet eivät vielä löytäneet tätäkään kongressia. Se on ikävää, koska parissa päivässä olisi ollut saatavilla varsin kattava yleiskuva maassamme tehtävästä lintututkimuksesta.

Toisaalta kokouksia voitaisiin kehittää lisäämällä enemmän harrastajaystävällisiä oheistapahtumia: koenäytöksiä, laite-esittelyjä, määritysaiheita, retkeilyjä yms. markkinatunnelmaa. Pientä kivaa oli jo nyt tarjolla: Kuopion kaupunki piti niin hyvät vastaanottajaiset, ettei kesäkaupungin arvostelijoita sen jälkeen löytynyt mistään. Viimeisenä iltana taas oli mahdollisuus urheilun merkeissä tapahtuvaan katumusharjoitteluun. Siinä muu Suomi palautti kongressissa muuten kukkoilleen Konneveden tutkimusaseman maan pinnalle erin 4—0.

Järjestettyjä retkiä ei tällä kertaa ollut yhtään, mutta eipä olisi Savosta tainnut löytyä kohteitakaan. Sitä vastoin seuraavalla kerralla olisi mahdollisuus bongareitakin kiinnostaviin ekskursioihin, nimittäin jos Oulu pitää seuraavan kongressin joskus 1991 tai 1992. Sen jälkeen olisi kuulemma vuorossa Turku. Olisiko TLY:llä uuden toimikunnan perustamisen paikka?

Tringa kaatui nitro-ottelussa

Seitsemäs TLY:n ja Tringan välinen jalkapallo-ottelu pelattiin 3.9.89 Pansion kentällä kauniissa syysäässä. TLY voitti ottelun rangaistuspotkukilpailun jälkeen 7–6.

Turun ja Helsingin välisiä otteluita on pelattu epäsäännöllisin väliajoin aina 1970-luvulta alkaen. Asetelmat ennen päivän peliä olivat tasaiset, kummallakin joukkueella oli kaksi voittoa, kahdesti on myös pelattu tasan.

Ennen ottelua oli Turun ja Helsingin väliä kiirineet odotuksen täytteiset sähköiset jännitteet. Syyinä oli viime vuonna mönkään mennyt peli, jossa Tringalle annettiin luovutusvoitto, sekä TLY:n puheenjohtajan nousukaskaupunki Hesaa käsittelevä haaste. Joka tapauksessa Turku tahtoi näyttää, ettemme ole niin huonoja kuin maamme Tringasta lukien olisi saattanut päätellä.

Hyvän aikaa ennen pelin alkua oli kentän laidalla havaittu yksinäinen juokseva hahmo, joka paljastui uutistenlukijamatkanjärjestelijä Kalevi Malmströmiksi. Muita tringalaisia ei vain näkynyt, vaikka TLY:n porukka oli jo verryttelensä suorittanut. TLY vastaan Kale Malmström? Näinkö viime vuosi toistaisi itseään?

Sopivasti ennen ottelun alkua Tringan porukka kuitenkin kentälle saapui, itsensä LYL:n edustajiston puheenjohtaja Uusivuoren johdolla. PU:ta voisi hyvin verrata turkulaisillekin tutuksi tulleeseen, nyt jo uraansa päättäneeseen Interin Ferriin. Ketteriä, nopeita pelaajia, joiden tukka on jäänyt jonkin matkan varrelle. Mutta sehän ei tahtia haittaa.

Tapani Veistola

Kale Malmström Tringan maalissa torjui kuin musta hämähäkki Jashin aikoinaan, vaikka olikin kuulemma vain Tringan kolmosmaalivahti. Me taas luotimme maalissa Laineen Ariin ja hyvin hän osansa hoitikin.

Itse peli

Tasan neljältä soi erotuomari Reijo Salmen pilli ja peli oli valmis alkamaan tringalaisten vielä tehdessä viimeisiä sotasuunnitelmia. Parin peliminuutin jälkeen kaikki kentällä olijat hiljenivät hetkeksi kunnioittamaan TLY:n edesmenneen entisen puheenjohtajan Ilkka Oksalan muistoa. Ehkä Ilu seurasi tapahtumia sieltä jostakin?

Mutta elämä jatkui ja niin myös pelikin. Alussa pelattiin varsin tasaisesti. Nopeat ja tekniset tringalaiset aiheuttivat huolta TLY:n puo-

lustukselle, mutta saimme mekin sentään jotain aikaan. Tringan Komulainen pääsi kuitenkin lataamaan pallon TLY:n verkkoon. Puolustuksemme pelattiin pihalle ja tilanteelle ei maalivahti enää voinut mitään.

Puoliajan jo lähestyessä kaadettiin TLY:n pelaaja rangaistusalueella ja Reijo Salmen tuomio oli yksiselitteinen, pallo pilkulle. Vanha konkari Ismo Lahtonen sai kunnian vetää rankkarin ja se veto loppui vasta Tringan maaliverkossa. Tilanne oli tasan 1–1, joka jäi myös puoliaikatilanteeksi. Kokonaisuuksena ottaen pelattiin hyvin tasaisesti. Tämä lienee saanut myös TLY:n pelaajat uskomaan itseensä; pelätty Tringa oli voitettavissa, kahdella jalalla nekin vastaan tulevat... Tosin konttaaviakin hahmoja silloin tällöin näkyi puolin ja toisin.

TLY—Tringa kautta aikojen

2—2	Turku	1—0	Turku
2—2	Helsinki	0—5	Helsinki (luovutus)
3—9	Helsinki	7—6	Turku
2—1	Helsinki		

Toisen puoliajan alussa painoi TLY herkeämättä päälle, mutta Tringan vaaralliset pistohyökkäykset muodostivat jatkuvan uhan. Kerran kolahti pallo voimalla TLY:n maalin ylärimaan. Palkkio yrityksestä saatiin, kun J. Ronkainen siirsi TLY:n 2—1 johtoon. Juuri ennen maalia Tringan vaihtoporras oli ehtinyt huudella jotain TLY:n hyytymisestä... Tringa vaikutti jo hetken lyödyltä, mutta vielä kerran tulivat hesalaiset ystävämme. Tapio Lokin onnistui väkisin työntää pallo TLY:n maaliin. Pikkulokin maali merkitsi sitä, että varsinainen peliaika päättyi jälleen kerran 2—2 lukemiin.

Rangaistuspotkut

Ennalta oli sovittu, että jatkoaikaa ei pelata. Kiertopalkinnon kohdalla ratkaistiin tasapelin sattuessa rankkarikisalla. Vesa Pallasvesa odotteli kiertopalkinnon kanssa kentän laidalla. Ja kova kisa siitä tulikin. Uupuneet pelaajat litkivät keskijympyrässä janojuomia, mutta viisi laukaisijaa kumpikin porukka onnistui suostuttelemaan joukostaan. Näin kisa eteni:

Lahtonen	TLY	3—2
Nieminen	Tringa	3—3
Tommi Nurmi	TLY	3—3 OHI
Malmström	Tringa	3—4
Parviainen	TLY	4—4
Vickholm	Tringa	4—4 OHI
Janne Ronkainen	TLY	5—4
Uusivuori	Tringa	5—5
Pasi Ronkainen	TLY	6—5
Lokki	Tringa	6—6
Aura	TLY	7—6
Komulainen	Tringa	7—6 OHI

Täytyy sanoa, että Nurmen vedon jälkeen voitontoiveet valuivat vähiksi, vaikka sinänsä laukaisu ei huono ollutkaan. Vickholmin moikkua oli kaikki taas pelissä. Ja

kun maalintekijä Komulainen sai pallon ohi maalin, oli riemu valmis alkamaan. Voittoa seremonioissa Pallasvesan ja Ornin Finlandican kiertopalkinto sai oikeat omistajansa, harhailtuaan tätä ennen vuoden pääkaupungin humussa ja sumussa. Asiaankuuluvat kuohujuomat maistuivat pokaalista voiton jälkeen.

Jälkipeli

Ensi vuonna Hesassa tringalaiset lupasivat näyttää taivaan merkit. Ehkä, jos ottelu pelataan yöllä...

Kuulopuheitten mukaan Tringan voitto oli petattu valmiiksi tiedotusvälineitä myöten. Niinpä tringalaiset sanoivatkin, etteivät enää tunne sponsoria ottelun jälkeen.

Kokonaisuutena ottaen ottelu oli vanhojen konkareiden mukaan yksi parhaimpia ellei paras TLY:n ja Tringan välillä pelattu.

Mutta missä ihmeessä olivat TLY:n huutojoukot? Seuraavan kerran on mahdollista nähdä seuraava peli Turussa vasta kahden vuoden kuluttua. Ensi vuoden otteluun Hesaan mennään pikkubussilla, joten jokunen kannustaja mahtunee mukaan, lintupaikoissakin ehkä ehditään käydä.

Ette tiedä mitä menetitte, ainakin nokkavarpusen joka lensi kentän yli pelin aikana. Eräs TLY:n pelaaja kärysi ei-lintumieheksi, koska ei kiinnittänyt mitään huomiota huudettuun nokkaniseseen. Hetken jo leijaili protestihenki ottelun yllä, mutta a.o. henkilön todettiin olevan muuten sidoksissa yhdistykseen, ainakin potkupallon kautta. Sovittiin, että jatkossa käytetään yhdistyksen jäseniä tai lintumiesten jälkeläisiä.

TLY:n voitokkaassa joukkueessa pelasivat mainittujen lisäksi aina-

kin Vihanto, Lehikoinen, R. Laine, T. Veistola ja A. Laine. Tringasta näin äkkiä muistuvat mieleen ainakin nimet Yrjölä, Hiironniemi, Heikkilä sekä Cairenius. Sorry kaikki, joiden nimet eivät nyt tule mieleen. Leppa Karlson huusi TLY:n joukkuetta. Ei tosin suostunut juoksemaan askeltakaan, vaikka ennen rankkarikisaa joku ilmoitti kuolevansa janoon.

Illanvietossa vierähti lähes puoleen yöhön, allekirjoittaneen toimiessa loppuvaiheissa ainoana TLY:n edustajana paikalla. Tuloksena oli tikkakisan viimeinen sija Pertti Uusivuoren kanssa, hyvä kun tringalaiset voittivat edes jotain.

Kiitokset pelaajille, huoltajille, erotuomarille ja ennenkaikkea tringalaisille hyvästä pelistä ja vastuksesta, kaaduitte saappaat jalassa. Nyt tringaitaan nuoria mukaan, peli-iltoja on ensi vuonna tarkoitus järjestää, vaikei sarjoihin osallistuttaisikaan. Minkälaiset valmiudet muilla yhdistyksillä olisi joukkueen kokoon saamiseksi, jonkinlainen cup voisi olla kiva?

Sammanfattning

ÅOF slog Tringa i fotboll

Ornitologerna i Åbo har genom tiderna haft ett levande intresse för fotboll. Föreningens lag har spelat i lokalserien sedan slutet av 1970-talet. Då började också traditionen med matcherna mellan ÅOF och huvudstadstraktens lokalförening Tringa. Båda lag har två segrar, två gånger har man spelat oavgjort.

Den sjunde matchen spelades den 3.9.89 i Åbo. ÅOF vann efter straffsparktävlingen med 7—6. Den nya pokalen donerad av firman Ornisk Finlandica stannar i Åbo för ett år.

Vastuuttoman vastaus

Ukulin päätoimittaja, ystäväni ja kaimani Veijo Vänskä lähestyi loppukesästä minua, kuten muitakin Ukulin entisiä "päätoimittajia" toivoen keskustelua lehtemme. Olin heti henkisesti valmis kirjoitukseen, koska luontoa on kadonnut ja katoaa koko ajan ja ornitologit vain puuhastelevat bongauksen parissa ja pinnaralleissa.

Mutta ennen kuin ornitologien luonnonsuojeluvastuuta käsittelevä kirjoitukseeni oli edennyt ideaa pitemmälle, tipahdi Ukuli 2/89 postiluukusta. Jo heti pääkirjoituksesta huomasi, että luonnon puolustaminen ympäristöä suojelemalla on vastuutonta hutilointia. Entinen luonnonsuojelija, saaristolainutunut päätoimittaja Vänskä oli ruvennut saaristolaiseksi ja tuomitsi luonnonsuojelijoiden kannanotot kansallispuistoa turmelevasta sähkölinjasta ja kevätmetsästyksestä.

Kun myöhemmin keskustelin Jurmon aseman tilanteesta myös niiden henkilöiden kanssa, jotka asiasta olivat neuvotelleet, ilmeni vielä kolmas luonnonsuojelijoiden kannanotto, jota oli arvosteltu eli Nötön hakkuut. Tarkoituksen-

mukaisuussyistä päätoimittaja oli unohtanut luonnonsuojelijoiden vastuuttomat kannanotot 3—4 vuotta sitten: luonnonsuojelupiiri vaati hakkuista luopumista ja opastuskeskuksen sijoittamista Nötöseen. Saaristolaiset halusivat hakata metsiä Nötön pääsaarella ja seitsemällä lähisaarella, eivätkä missään tapauksessa halunneet kansallispuiston toimintoja alueelle. Luonnonsuojelijoiden toiminta ja viime kädessä lääninhallituksen (maaherra Aitio, toimistopäällikkö Kivivuori, ympäristönsuojelun tarkastaja Kotiranta) ansiokas toiminta mahdollistivat kompromissin, jonka mukaan hakkuista viidellä lähisaarella luovuttiin ja pääsaarella supistettiin hakkuualoja.

Tänä vuonna Nötössä on kerätty adressia, jossa vaaditaan opastuskeskusta saarelle. Mikäli hakkuista olisi kokonaan luovuttu, kuten luonnonsuojelijat esittivät, saarelaisten toiveet olisivat nyt lähellä täyttymistä. Nyt heillä saattaa olla mahdollisuus, koska hakkuista luonnonsuojelullisesti arimmissa paikoissa luovuttiin. Sen sijaan, jos hakkuut olisi-

toteutettu, ei olisi minkäänlaista mahdollisuutta saada keskusta Nötön suuntaan.

Luonnonsuojelu on yleensä pitkäjänteisempää kuin 3—4 vuotta ja tulokset yhteiskuntaan heijastuvat paljon hitaammin. Ympäristön suojelemiseksi kannattaa aina käydä keskustelua tavoitteista ja keinoista, mutta luonnonsuojelullisesta linjasta ei voi luopua saaristolaisten taikka muidenkaan maanomistajaryhmien mieliksi.

Luonnonsuojelupiiri voinee halutessaan antaa vastineen päätoimittajan käsittelemiin sähköistykseen ja kevätmetsästyksen. Haluan kuitenkin esittää myös näistä omat mielipiteeni eli 1. **Sähköistys** olisi pitänyt hoitaa täysin toisella tavalla, mutta koska linja on jo varsin pitkällä, niin otettakoon linjasta hyöty irti. Tulevaisuudessa tarvitaan välttämättä monia eri energialähteitä ja saasteettomuus nousee tärkeäksi valintakriteeriksi. Tuulivoimalla pystytään tuottamaan ehkä 10—20 % maamme energiantarpeesta. Parhaita sijoituspaikkoja ovat luonnollisesti tuulivoimiltaan edulliset saaristoalueet. Kun Berghamn, Nötö I, II ja III sekä Utö I ja II tuottavat sähköä tarvitaan luonnollisesti linja, jota pitkin

Uskottavuusongelma

Kun Jurmon lintuaseman toiminta oli vähällä loppua on varmasti paikallaan tarkastella tilanteeseen johtaneita tekijöitä. Olisi ollut epäoikeudenmukaista jättää luonnonsuojelijoiden saaristokannanotot tarkastelun ulkopuolelle kun ne kuitenkin ovat yksi osatekijä.

Vaikka pääkirjoituksessa ei mitään toivoa nimellä mainittu ilmoittautuu alue-sihteerin Peltola oheisella vastineella. Siinä hän ei kiistä tapahtunutta, vaan päinvastoin tuo esille vielä yhden keskustelunvoimaisen tapauksen. Hän toteaa, että ympäristön suojelemiseksi kannattaa aina käydä keskustelua tavoitteista ja keinoista mutta ei keskustele, koska "luonnonsuojelullisesta linjasta ei voida luopua".

Näyttää siltä, että luonnonsuojelijat puhdasoppisuudessaan eivät enää hyväksy todellisuutta sellaisena kuin se on. Kun ympäristönsuojelun perusta — biologiset faktat — hylätään ja toiminta pohjaa emotionioon ja spekulatioon, on edessä uskottavuusongelma. Luonnonsuojelijoita ei enää oteta vakavasti, ei edes silloin kun he ovat oikeassa jossakin tärkeässä asiassa. Näin on käynyt jo saaristossa.

Metsästyksen oikein tehtynä on uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä. On positiivista että Peltola tunnustaa sen tosiseikan, ettei saariston kevätmetsästyksessä poikkeaa muusta metsästyksestä tässä suhteessa. Kun metsästystä vastus-

tetaan emotionaaliselta pohjalta ollaan filosofisesti pohjattomassa suossa. Kaikkeen inhimilliseen toimintaan liittyy toki negatiivisia lieveilmiöitä, mutta ei kukaan järkevä ihminen esitä esim. lintuharrastuksen kieltämistä tästä syystä.

Kun jokaiseen talouteen kansallispuistokunnissa tulevassa lehdessä kerrotaan etteivät luonnonsuojelijat hyväksy ulko-saariston sähköistämistä "kansallispuistoa turmelevana" vaan sähkö pitäisi edelleen tuottaa paikallisissa generaattoreissa, tietää jokainen saaristolainen ettei tällä ole mitään tekemistä luonnon suojelemisen kanssa. Väite kansallispuiston turmelemisesta on suorastaan harhaanjohtava. Linja on vedetty merikaapelina ja nousee maihin vain niillä saarilla, joissa on liittymiä. Linja ei kulje metriäkään kansallispuiston alueella.

Energiapolitiikan suuntaan ei ulkosaaristolouksien eikä kesämökkienkään sähköistyksellä vaikuteta lainkaan, onhan kotitalouksien osuus maan sähkönkulutuksesta vain 1/5. Miksi siis ulkosaaristolaisten pitäisi edelleen jäädä ilman sitä peruspalvelua, joka muualle maahan on yhteiskunnan tuella rakennettu jo vuosikymmeniä sitten. Siksi, kö, ettei maassamme ole valmiutta rakentaa luonnonsuojelijoiden mieliksi tuulivoimaa? Vastaus löytyy Ympäristöviestistä 1989, missä Peltola purkaa katkeruuttaan kun ei saanut nähdä lin-

keskustelua

jasuunnitelmia etukäteen ja linjalle myönnettiin saaristolain hengen mukaisesti lisää valtion tukea.

Jos luonnonsuojelijoiden argumentointi tulevaisuudessakin on saman taistoista, tulevat he epäilemättä vastustamaan Peltolan tulevaisuuden kuvaa saariston tuulivoimaloista "kansallispuistoa turmelevana hankkeena".

Nötössä merikotkan reviiiri ja muutamat lehtopalaset olisi varmasti saatu turvattu yhteistyöhakuisemmallakin toiminnalla. Nyt niukkoja luonnonsuojelumäärärahoja käytettiin tavallisen kangasmetsän puiden ostamiseen paljolti alueilla, joita ei tulevaisuudessa-kaan ole perusteltua hankkia puistoon.

Tapaus Nötö käynnisti myös ulkosaaristolaisten toiminnan alueellisen demokraattien puolesta. He pelkäävät kasvavan puiston tuovan yhä enemmän rajoituksia normaaliin elämään. Siksi he eivät enää halua myydä maata kansallispuistolle, vaan katsovat että kansallispuiston tulisi ostaa ulkopuolisten tahojen omistuksessa olevia alueita.

Tilanne on paradoksaalinen. Kun kansallispuisto asiansa osaavan johtajansa myötä tekee parhaansa hälventääkseen näitä epäluuloja, niin luonnonsuojelijat puolestaan ruokkivat niitä ja mikä pahinta, ympäristönsuojelun kannalta epärelevantteissa kysymyksissä.

Tosiasiaa puisto ei rajoita vakituisen asutuksen elämää vaan päinvastoin

siirto mantereelle onnistuu. 2. **Kevät-metsästys** ei metsästettävien lajien ekologian kannalta ole sen tuottavampaa kuin syysmetsästyskään. Metsästysoikeus edellyttää kuitenkin muun luonnon häiriintymisen takia pidettyä väisyyttä. Kevätmetsästys tulisi kieltää metsästysoikeuslaissa, mutta lakiin voitaisiin ottaa poikkeussäännös, jonka mukaan metsästys sallittaisiin luontaistaloudesta eläville saaristolaistalouksille, joiden ravinnonhankinnalle keväisellä linturiistalla on merkitystä. Tällöinkin on huomattava, että esim. merikotkan pesinnän turvaamiseksi täytyy metsästystä alueellisesti rajoittaa.

Lopuksi vetoamus ornareille: ottakaa selvää asioista, älkääkään ukulin päätoimittajan tapaan hutkiko luonnonsuojelijoita — syyt yhteiskuntamme koko ajan vaikeutuviin ongelmiin ovat pääosin muualla kuin ympäristönsuojelussa. Ja Vekolle: muuta ihmeessä pois saaristosta, ennen kuin "ummehdut".

Ystävyydellä

Veijo Peltola
aluesihteerä, Suomen luonnonsuojeluliitto

diskussion

tukee sitä. Rajoituksia ovat esittämässä kaupunkilaiset luonnonsuojelijat, jotka eivät hyväksy puiston kantavaa ajatusta, vakituksen asutuksen ja puiston rinnakkaiseloa. Kaikesta päättäen heidän haluamansa puisto olisi luonnon museo, missä asutuksella ei ole sijaa. Tämä on jo periaatteessa virheelinen lähtökohhta, koska puiston intressialue valtaosin on ihmistoiminnan muovaamaa kulttuurimaisemaa.

Puhdasoppisuus, erehtymättömyys, arvostelun kieltäminen, maksimalismi, luottamus keskusjohtoiseen hallintoon ja demokratian kaventaminen ovat pyhäytyneisyyden ajan tunnusmerkkejä. Siinäpä sosiologeille mielenkiintoinen tutkimusaihe, miksi tämä ilmiö on löytänyt henkisen kasvualustan luonnonsuojeluliikkeessä, kun siitä kaikkialla pyritään irti.

Peltolan sanoin, ottakaa selvää asioista. Pieni annos empatiaa — vaikei se nykyään suosiossa olekaan — voisi auttaa hahmottamaan todellisuutta paremmin. Toivottavasti tämä toisenlainen näkökulma virittää luonnonsuojelijoiden keskinäistä keskustelua ennenkuin lapsi menee pesuveden mukana. "Luontoa on kadonnut ja katoaa koko ajan." Laittamattomasti sanottu.

Veijo Vänskä
"ummehdun" päätoimittaja

Raino Pönni

Pääskypaistit

Kiikaroimme syksyn vesilintuja tiikuisessa iltahämärässä ja tuskailemme syössorsien määrittämisen vaikeutta. Samassa kuuluu PUM ja yksi sorsa putoaa. Mikä sorsa? Miten metsästäjä kuvittelee tunnistavansa rauhoitetut lajit näin surkeissa olosuhteissa? Ensimmäinen ajatus on, että metsästys tulisi kieltää ainakin pimeän aikana. Sitten mieli hieman masentuu metsästysoikeusmuisteluissa: "tyttö ammuttiin teerenä" ja "15-vuotias poika ammuttiin lintuna". Mikähän oli metsästäjän määräys "linnusta" kun poika sai surmansa? Tuskin mikään, uutinen kieli täydellistä välinpitämättömyyttä rauhoitusmääräyksiä kohtaan: kaikkea liikuvaa ammutaan.

Miksi ylipäättään lintuja pitää ampua? Muinoin petolintuja vainottiin ihmisen riistan tuhoajina. Nyttemmin lintututkimus on osoittanut tämän käsityksen pääosin harhaluuloksi. Niinpä viimein sain vainottu, kanahaukka, sai lopultakin rauhan. Tosin paikoin elää yhä rauhoituksista piittaamaton sairaaloinen petoviha, "pahat linnut" on tapettava vaikka lakia uhmaten! Suorastaan surkuhupaisa on ollut lokkien asema metsästäjien etsiessä kohteita saalistushimolleen. Kukin lokkilaji on vuorolaan joutunut "roskalinnun" tai "liian runsaan" asemaan. Joka kerta nämä arvostelmat ovat osoittaneet hätköidyksi kuten kaikki muutkin "paskalintu" -perustelut.

15-åring dog i jaktolycka

En femtonårig pojke miste livet i en jaktolycka i Juga i östra Finland på lördagsmorgonen. Pojken föll för ett gevärsskott från en jägare som hörde till ett annat jaktlag. Skytten trodde förmodligen att den unge jägaren var en fågel.

Olyckan inträffade ca kl.6.30. Ynglingen avled omedelbart. (FNB)

ÄU 5.9.89

Lintuja pyydetään pääasiassa ravinnoksi. Suomessa hirvistellään Välimerenmaiden laululintujen syöntiä. Mitä eroa sitten on siinä syödäänkö pieniä varpuslintuja vai suuria riistalintuja? Suuressa otuksessa on enemmän syötävää, mutta eettisesti pääskypaisti on aivan yhtä hyväksyttävää tai yhtä tuomitavaa kuin riekonrintakaristys. Linnun koko ei edes Suomessa ole johdomukaisesti metsästysoikeusperuste, sillä suurin riistalintu, joutsen, on jo pitkään ollut täysrauhoitettu ja riistatausta unohtunut. Yhtä toivotavaa olisi unohtaa hanhien, sorsien, kyyhkyjen jne. syötävyys.

Nykyisessä Suomessa linnustuksella ei ole merkitystä toimeentulon tai ravinnonsaannin kannalta. Metsästys on pelkkä huijaus ajanviette. Mielestäni tarpeeton tappaminen on aika ihmeellinen käsitys huvista. Sivutuotteena syntyy valtavasti vammautuneita ja kituvia lintuja, onkohan sekin huvittavaa?

Kanahaukan rauhoitus oli erään tarpeettoman tappamisen aikakauden päätös. Turha tappaminen kuitenkin jatkuu yhä hieman toisenlaisessa muodossa eikä pääty ennenkuin kaikki linnut on rauhoitettu. Tämä saattaa olla yllättävä tavoite luonnonsuojelijallekin, siksi itsestään selvänä pidetään yhä oikeutta tarpeettomaan lintujen tappamiseen. Täysrauhoitettu ei onnistu kertakaikkiaan, mutta ehkäpä pienin askelin. Ainakin lehtokurppa ja heinästävi pitäisi poistaa metsästysoikeuslistalta pikimmiten.